86

Bucolica

ſeu adoleſcentia Baptiſtæ Mantuani, in x. Aeglogas diuiſa.

LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM
PAGANVM,
1559.

IN ÆGLOGAS MANTVANI DECAſtichon, omnium earum argumenta complectens.

Perlege Mantoi ruralia carmina uatis,
Perlege paſtoreos lector amice iocos.
Non hic laſciuum Corydonis laudat Alexim
Pagina, nocturnos nec docet iſta dolos.
Fœmineas artes, faſtus, conuitia, fraudes
Exprobrat, & Paphiæ furta facésque deæ.
Quàm tenuis ſanctæ ſit honos & cura poeſis,
Et ſcurras gratos regibus eſſe dolet.
Increpat urbanos uario diſcrimine mores,
Cætera de ſacra religione canunt.

Baptiſta Mantuanus CARMELITA PARIDI CÆSARIO S. D. P.

AVD Iô Pari ænigma perplexũ, quod Oedipodes ipſe nõ ſolueret. Ego quinquagenarius & iam caneſcens adoleſcentiã meã reperi, & habeo adoleſcẽtiã ſimul & ſenectã. Sed ne longa te ambage detineã, nodu hunc diſſoluo. Anno præterito cùm Florentia rediẽs, Bononiam perueniſſem, intellexi apud quendã literariũ virũ eſſe quẽdam libellũ meũ, quẽ olim ante religionem, dũ in gymnaſio Paduano philoſophari inciperem, ludens excuderam, & ab illa ætate adoleſcẽtiam uocaueram. Carmen eſt Bucolicũ

A 2 in octo

in octo æglogas diuiſum, quod iamdiu tanquam abortiuum putabam abolitũ. Hoc igitur caſtigatum, duabus aliis æglogis, quas in religione luſi in calce ſubiũctis, tibi ô Pari iuuenis antiquæ nobilitatis & ſtudiorum ac omnium bonarum artium amantiſſime, noſtræ que vrbis decus egregium libentiſſimè dono, vt quando tetricis illis & Philoſophiæ ac Theologiæ lucubrationibus quibus aſſiduè vacas, fatigatus fueris, habeas iucundulam hanc lectiunculam, qua tanquàm ludo quodam blandulo (ſed liberali) laſſum legendo reparetur ingenium. Vale Cal. Sept. Anno Milleſimo quadringenteſimo nonageſimo octauo.

Bucolicorum Baptiſtæ
MANTVANI
AEGLOGA I.

Nomine Fauſtus
De honeſto amore & felici eius exitu. Interlocutores,

FAVSTVS, ET FORTVNATVS.

FAuſte precor gelida quando pecus omne ſub umbra
Ruminat, antiquos paulùm recitemus amores.
Ne ſi fortè ſopor nos occupet, ulla ferarum
(Quæ modò per ſegetes tacitè inſidiantur adultas)
Sæuiat in pecudes. melior uigilantia ſomno.
FAV. *Hic locus hæc eadem ſub qua requieſcimus arbor*
Scit, quibus ingemui curis, quibus ignibus arſi
Ante duos uel (ni memini malè) quatuor annos.
Sed tibi quando uacat, quando eſt iucunda relatu,
Hiſtoriam, prima repetens ab origine, pandam.
Hic ego dum ſequerer primis armenta ſub annis,
Veſte ſolo ſtrata ſedi, iacuique ſupinus
Cum gemitu & lachrymis mea triſtia fata reuoluens.
Nulla quies mihi dulcis erat, nullus labor, ægro
Pectore ſenſus iners, & mens torpore ſepulta
Vt ſtomachus languentis erat, quem nulla ciborum
Blandimenta mouent, quem nulla inuitat orexis.
Carminis occĭderat ſtudium, iam nulla ſonabat
Fiſtula diſparibus calamis: odioſus & arcus,
Funda odioſa, canes odioſi, odioſa uolucrum
Præda, nucum calyces cultro enucleare, moleſtum,
Texere fiſcellam iunco, uel uimine piſcem

 Fallere

Fallere, ſcrutari nidos, certare paleſtra,
Sortiri digitis res iniucunda, uoluptas
Magna prius (tanti dum mens erat inſcia morbi)
Colligere agreſtes uuas & fraga peroſus.
Comparat. *Mœrebam ut paſtu rediens philomela, cibúmq;*
Ore ferens natis, uacuo ſua pignora nido
Cùm ſublata uidet, roſtro cadit eſca remiſſo:
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris altæ
Fronde ſedet plorans infelices hymenæos.
Seu ueluti amiſſo partu formoſa iuuenca,
Quæ poſtquàm latos altis mugitibus agros
Compleuit, reſidens pallenti ſola ſub umbra
Gramina non carpit, nec fluminis attrahit undam.
Sed quid circuitu pario tibi tædia longo?
Dum ſequor ambages, & uerba & tempora perdo.
Summa hæc, uitales auras inuitus agebam.
Quòd ſi fortè uolens cognoſcere ſingula, dicas
Fauſte quis in Syrtes Auſter te impegerat iſtas?
Me mea (uerum etenim tibi Fortunate fatebor)
Me mea Galla ſuo ſic circumuenerat ore,
Vt captam pedicis circundat aranea muſcam.
Nanque erat ore rubens, & pleno turgida uultu,
Et quamuis oculo pene eſſet mutilis uno,
Cùm tamen illius faciem mirabar & annos,
Dicebam Triuiæ formam nihil eſſe Dianæ.
FOR. *Ludit amor ſenſus, oculos præſtringit, & aufert*
Libertatem animi, & mira nos faſcinat arte.
Credo aliquis dæmon ſubiens præcordia flammam
Concitet, & raptam tollat de cardine mentem.
Nec deus (ut perhibent) Amor eſt, ſed amaror & error.
FAV. *Adde quòd optatis nec ſpes erat ulla potiri,*
Quamuis

Quanuis illa meo miſerata faueret amori,
Monſtrarétq; ſuis oculis ac nutibus ignes.
Nam quocunque iſſet, ſemper comes aſpera, ſemper
Nupta ſequebatur ſoror, & duriſſima mater.
Sicque repugnabant uotis contraria uota,
Non ſecus ac muri catus, ille inuadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obſeruat acutis.
FOR. Qui ſatur eſt pleno laudat ieiunia uentre.
Et quem nulla premit ſitis, eſt ſitientibus aſper.
FAV. Tempus erat curua ſegetes incidere falce,
Et latè albebant flauentibus hordea culmis.
Affuit (ut mos eſt) natis comitata duabus,
Collectura parens, quæ præterit hordea meſſor.
Ignorabat enim uel diſſimulabat amorem.
Diſſimulaſſe puto, quoniam data munera natæ
Nouerat, exiguum leporem, geminásq; palumbes.
FOR. Pauperies inimica bonis eſt moribus, omne
Labitur in uitium, culpæ ſcelerúmq; miniſtra eſt.
FAV. Farra legens ibat mea per ueſtigia uirgo,
Nuda pedem, diſcincta ſinum, ſpoliata lacertis,
Vt decet æſtatem, quæ ſolibus ardet iniquis,
Tecta caput fronde intorta, quia ſole peruſta
Fuſca fit, & uoto facies non ſeruit amantum.
Iam tergo uicina meo, laterique propinqua
Sponte mea delapſa manu frumenta legebat.
Nec celare ſuas, nec uincere fœmina curas,
Nec differre poteſt, tantum leuitatis in illa eſt.
FOR. Quiſquis amat leuis eſt, nec fœmina ſola, ſed ipſi
Quos ſapere & præſtare aliis mortalibus aiunt:
Quos operit latus fulgenti murice clauus,
Quos uidi elatos regali incedere paſſu.

Tu quoque ſic affectus eras dementior illa.
Forſitan & leuior uirgo data farra legebat.
At tu farra dabas: dic quæ dementia maior?
Perge, opus eſt uerbis aliquando arcere ſoporem.
FAV. *Continuò aſpiciens ægrè tulit aſpera mater,*
Et clamans, quò (dixit) abis? cur deſeris agmen?
Galla ueni, nanque hic alnos prope mitior umbra.
Hic tremulas inter frondes immurmurat aura.
O inuiſa meis uox auribus, ite (precabar)
Ite, malam uenti celeres diſpergite uocem.
Si quis paſtor oues ad pinguia paſcua ducat,
Et uetet adductas præſens decerpere gramen,
Vel ſi iam paſtas potum compeſcat ad amnem,
Et ſitibundo ori ſalientem deneget undam,
Nonne importunus? naturæ inimicus & excors?
Illa mihi uox uiſa Iouis uiolentior ira
Cùm tonat, & pluuius terris iraſcitur aër.
Non potui & uolui frontem non flectere, uirgo
Demiſsis in cilium de ſub uelaminis ora
Me aſpiciens, motis blandè ſubriſit ocellis.
Id cernens iterum natam uocat improba mater,
Galla operi magis intendens audire recuſat,
Vt pede ſic animo ſequitur. tum prouidus ipſe
(Nanque dolos inſpirat amor, fraudeſque miniſtrat)
Nunc cantu, nunc ſolicitans clamore metentes
Velamenta dabam ſceleri, quo credere poſſent
Et ſoror & mater non audiuiſſe puellam.
Falce repellebam ſentes, ne crura ſequentis
Læuia, ne teneras auſint offendere plantas.
Quiſquis amat ſeruit, ſequitur captiuus amantem,
Fert domita ceruice iugum, fert uerbera tergo

Dulcia

Dulcia, fert ſtimulos, trahit & bouis inſtar aratrum.
FAV. *Tu quoque ut hinc uideo non es ignarus amorum.*
FOR. *Id commune malum, ſemel inſaniuimus omnes.*
FAV. *Hoc animi tam triſte bonum, tam dulce uenenum,*
Quotidie crudele magis creſcebat in oras,
Vt calor in nonam dum lux attollitur horam.
Pallebam attonito ſimilis, lymphaticus, amens,
Immemor, inſomnis, nec erat res ardua morbi
Noſſe genus, frons eſt animi mutabilis index.
Vt pater aduertit, mitem ſe præbuit ultra
Conſuetum, quod & ipſe ſuos expertus, amorum
Sciret onus, blandóq; loquens humaniter ore,
Dic (inquit) dic, Fauſte, quid hoc quod pectore uoluis?
Infelix puer, hæc facies teſtatur amorem.
Dic mihi, nè pudeat curas aperire parenti.
FOR. *Sit licet in natos facies auſtera parentum,*
Aequa tamen ſemper mens eſt, & amica uoluntas.
FAV. *Vt facilem pater affectum præ ſe tulit, ultro*
Rem confeſſus, opem petij, promiſit, & antè
Quàm brumale gelu borealibus arua pruinis
Spargeret, agnati unanimes cum patre puellam
Deſpondêre mihi, nec adhuc ſine teſtibus illi
Congrediebar, eram medio ſitibundus in amne
Tantalus: ô quoties miſſo cum bobus aratro
Vt uacuis aliquando eſſet ſola ædibus ibam.
Omnia cauſabar, ſtiuam, dentale, iugúmq;
Lora iugi, rullam, deerant quæcunq; petebam
E' ſoceri lare, ſola tamen deerat mihi uirgo:
Non deeram mihi. piſcator, uenator & auceps
Factus eram, & ſolers ſtudia intermiſſa reſumpſi.
Quicquid erat prædæ, quicquid fortuna tuliſſet,

Ad ſoceros ibat, gener officioſus habebar.
Nocte ſemel media ſubeuntem limina furtim
(Sic etenim pactus fueram cum uirgine) furem
Eſſe rati inuaſere canes, ego protinus altam
Tranſiliens ſepem, uix ora latrantia fugi.
His tandem ſtudiis hyemem tranſegimus illam.
Ver rediit, iam ſylua uiret, iam uinea frondet,
Iam ſpicata Ceres, iam cogitat hordea meſſor,
Splendidulis iam nocte uolant lampyrides alis.
Ecce dies genialis adeſt, mihi ducitur uxor.
Sed quid opus multis? nox expectata duobus
Venit, & in portum uento ratis acta ſecundo eſt.
Tum boue mactato gemina conuiuia luce
Sub patula inſtructis celebrauimus arbore menſis.
Affuit Oenophilus, multóq; ſolutus Iaccho
Tempeſtiua dedit toti ſpectacula uico,
Et cum multifori Tonius cui tibia buxo
Tandem poſt epulas & pocula, multicolorem
Ventriculum ſumpſit, buccáſq; inflare rubentes
Incipiens, oculos aperit, ciliiſq; leuatis
Multotiéſq; altis flatu à pulmonibus hauſto
Vtrem implet: cubito uocem dat tibia preſſo.
Nunc huc, nunc illuc digito ſaliente uocauit
Pinguibus à menſis iuuenes ad compita cantu
Saltidico, dulciq; diem certamine clauſit.
Et iam tres hyemes abiere, & proximat æſtas
Quarta, dies rapidis (ſi qua eſt bona) præterit horis.
Si qua placent abeunt, inimica tenacius hærent.
Fauſte uidén'? uicina pecus uineta ſubintrat,
Iam (ne forté graui mulcta taxemur) eundum eſt.

AEGLOGA II. Dicta Fortunatus.

De amoris insania. Interlocutores,

FAVSTVS, ET FORTVNATVS.

Cvr tam ſerus ades? quid te (iam ſeptima lux eſt)
Detinuit? gregibúſne nocēt hęc paſcua ueſtris?
FOR. *Fauſte Padus noſtros qui prœterlabitur agros.*
Creuerat, & tumidis ripas æquauerat undis.
Nos cura gregis omiſſa, priuata coegit
Publicáq; utilitas ripam munire diurnis
Nocturniſq; operis, fluuiúmq; arcere furentem.
FAV. *Fert Padus exundans mala ſæpius omnia, noſter*
Tityrus eſt autor, qui paſcua dixit & arua.
FOR. *Forſitan id uerum, quando extra tempora, & ultra*
Menſuram atq; modum ſubito concreuerit æſtu.
Nunc autem id poſcit tempus, nam liquitur altis
Nix hyberna iugis, implent caua flumina montes.
FAV. *Se exonerant, fluuióſq; onerant, ſic flumina rurſum*
Se exonerant, pelagúſq; onerāt, hominū quoq; mos eſt
Quæ nos cunque premunt, alieno imponere tergo.
FOR. *Sed iam contractum reuocat ſuus alueus amnem.*
FAV. *Decreſcente Pado (dictu mirabile) noſter*
Fornate lacus maioribus æſtuat undis.
Vrbs natat, obſcuræ fiunt cellaria foſſæ,
Lintre cados adeunt, labens ad uina miniſter
Ridet, & ex imis fertur grauis obba lacunis.
Multa (licet nati fuerint melioribus horis)
Multa & magna ferunt aliquando incommoda ciues.
FOR. *Commoditas omnis ſua fert incommoda ſecum.*

Et forti appendix eſt illætabilis omni.
PAV. *Hactenus Eridanus. noſtros repetamus amores.*
Quandoquidem nunc alma Venus mouet omnia. cœlum
Luce tepet nitida, tellus uiret, arua uolucres
Cantibus exhilarant uernis, nunc omnia fœtant.
POR. *Tu tua luſiſti, ſed nos aliena ſequamur.*
Nanq; tibi noti referam paſtoris amores,
Vt doceam Veneris nihil eſſe potentius igne.
Pauper & infeſto ſub ſydere natus Amyntas
Sex uitulos, totidemq; pares ætate iuuencas,
Armentiq; patrem ducens in paſcua taurum
Venerat ad coitum, nitidus ubi Myntius undis
Alluit, herboſos fugiens perniciter agrus.
Arx noua propter aquas pinnatis ardua muris
Eſt coitus, campo moles fundata paluſtri.
Hic igitur recubans uitrei prope fluminis undam,
Vitis ubi amplectens longis dumeta lacertis
In uada curuata ripæ ſupereminet umbra,
Piſcibus inſidias tendebat harundine, & hamo.
Meſſis erat, ſolis rapidi uiolentia aduſtos
Proſciderat campos, finem philomela canendi
Fecerat, & neq; lux paſſim morientibus herbis
Paſcere oues poterat, neq; nox humore cicadas.
Dumq; incumbit aquis, ſtudioq; intendit inani,
Taurus (ut auditum eſt) primum uexatus ab œſtro
Mox canibus, deum furaci à milite ſyluis
Abductus, ex toto confeſtim euanuit agro.
Quod puer ut nouit, tumulum conſcendit, & alta
Voce bouem clamans, longo rura omnia uiſu
Proſpicit, ut fruſtra niti ſe comperit, arcum
Corripit & pharetram, ſequiturq; per inuia taurum.

Illum

Illum per caulas, & per ſtabula omnia quærens,
Per colles Benace tuos, per conſita oliuis
Iugera, per uirides ficis & uitibus agros.
Venerat ad ſublime iugum, quòd ſulphuris arcem
Suſtinet, & longis aperit proſpectibus illinc
Benacum, hinc campos longe, latéq; patentes.
Lux ea ſacra fuit Petro, frondente ſub ulmo
Mixta erat ex omni pubes poſt prandia uico,
Ducebátq; leues buxo reſonante choreas.
FAV. *Ruſtica gens nulla genus arte domabile ſempe*
Irrequietum animal, gaudet ſudore peracto
Mane ſacro feſta (quando omnibus otia) luce
Ipſa oti ac famis impatiens epulatur, & implet
Ingluuiem, audito properat tibicine ad ulmum.
Hic furit, hic ſaltu fertur bouis inſtar ad auras.
Quam raſtris uerſare nephas, & uomere terram
Calcibus obduris, & inerti mole fatigat,
Ac ferit, & tota Baccho facit Orgia luce
Vociferans, ridens, ſaliens, & pocula ſiccans.
FOR. *Stulte quid hæc furis? ſolatia ruſtica damnas?*
Ruſticus ipſe, tuis malus es, tibi peßimus ipſi.
FAV. *Dicta ioco fuerint, noſtrum repetamus Amyntam.*
FOR. *Continuit greſſum, baculoq; innixus acerno*
Intermiſit iter, donec miteſceret æſtus.
Ah puer infelix, æſtus te maior in umbra
Corripiet, nudam uideas ne in fonte Dianam,
Claude oculos, blandis neu des ſyrenibus aurem.
Sors tua Narciſſo ſimulis, Narciſſus in undis
Dum ſedare ſitim properat, ſitit amplius, at tu
Exteriorem æſtum fugiens intrinſecus ardes.
Quàm melius fuerat (niſi ſic te fata tuliſſent)

Adre

Ad reliquum rediſſe pecus, ſeruaſſe iuuencas,
Admiſsi bonis æquo animo diſpendia ferret?
Quàm dum conaris nil perdere, perdere teipſum?
FAV. *Sed poſt iacturam quis non ſapit? utile non eſt*
Conſilium poſt facta dari, quod oportuit ante.
Conſilium poſt facta, imber poſt tempora frugum.
FOR. *Vna puellares inter pulcherrima turmas*
Virgo erat alba comas, aliis procerior, annos
Nata quater quinos uel circiter, ore nitenti,
Vrbanis certare potens & uincere nymphis.
Aureolis radians guttis, ad tempora limbus
Ibat, & ad pectus clauſum uelamen aheno.
Clauiculo, mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in anguſtum, noua candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo, pedibúſq; allabitur imis.
Hanc puer ut uidit, periit, flammáſq; tuendo
Hauſit, & in pectus cæcos abſorbuit ignes,
Ignes qui nec aquis perimi potuere, nec umbris
Diminui, neque graminibus, magicisue ſuſurris.
Oblitúſq; greges & damna domeſtica, totus
Vritur, & noctes in luctum expendit amaras.
Sæpe graueſcentem uerbis compeſcere flammam
Nixus, & inſanum iuuenis cohibere furorem
Dicebam, miſerande puer quis te Deus iſtas
Miſit in ambages? ſed non Deus, immò ſatanum
Peßimus, ex illis quos noctibus atq; diebus
Ter tribus, in terras fama eſt ex æthere lapſos.
Dic age ſi noſti quenquam, reminiſcere ſi quem
Videris hoc pacto diteſcere, ſurgere in altum,
Dilatare domum, maioribus hordea aceruis
Complere his ſtudiis? extendere latius agros,

Mult

Multiplicare greges, acquirere paſcua bobus.
Inter tot populos quot habet latiſſima tellus,
Sunt qui noſtra ferant menſis epulanda cruentis
Corpora, & humanos abſumant dentibus artus,
Sunt inquam quos tanta malis tot uexet erinnys
Sed nullum eſt tam immane genus, tam barbara nuſquam
Gens, quæ fœmineos non execretur amores.
Hinc ueniunt rixæ, ueniunt & iurgia, & arma,
Sæpe etiam diræ multo cum ſanguine mortes.
Hinc quoque deletis euerſæ mœnibus urbes,
Ipſæ etiam leges, rubriſq; uolumina loris
Clauſa uetant ſcelus hoc, & deteſtantur amores.
Vt leges audiuit ad hæc reſpondit Amyntas.
(Ceues enim fuerat puer, & uerſatus in urbe)
His monitis prudens & circunſpectus haberi
Niteris, & ſenſu tetricos ante ire Catones. Inſani amantis impia reſponſio.
Error hic, hæc paſſim ſapiens dementia regnat.
Ipſe ſibi blanditur homo, ſolérſque putari
Vult animal, tamen incautus ſibi multa tetendit
Retia, & in foueam cecidit quam fecerat, antè
Liber erat, ſeruile iugum ſibi condidit ipſe.
Pondus id eſt legum (uidi ipſe uolumina) quas nec
Antiqui potuere patres, nec poſſumus ipſi,
Nec ſeruare ætas poterit uentura nepotum.
Aſpice quàm ſtulta eſt hominum prudentia, cœlum
Sperat, & eſſe ſibi ſedem inter ſydera credit,
Forſitan in uolucrem moriens tranſibit, & altum
Spiritus aſſumptis tranabit ad æthera pennis.
Tunc ego, Quid latras? legum Deus autor, & ipſis
Non parêre, ſapit magnam nimis impietatem.
FAV. *Grandia de magnis hæc ſunt certamina rebus.*

FOR. *Quid fuerim reris? quamuis pannoſus & aſper*
Sim modò, tunc animo, tunc ui, tunc ore ualebam,
Nec mihi ſeſe alius poterat componere paſtor.
FAV. *Nunc quoque ſi rectus uultu gradiare ſupino:*
Alter eris Marius, raſo ore uidebere Carbo.
FOR. *Talia reſpondit ſic obiurgatus Amyntas:*
Facto homini Deus inuidit, conceſſa uoluptas
Viſa bonum nimis excellens, & uota repreßit
Legibus iuuentis, ut equi ligat ora capiſtro,
Ne quocunque liber flectat ueſtigia ſeſſor.
Quæ mea ſit me cogit amor ſententia fari,
Liberáque ora facit: qui non communicat uſum
Coniugis, inuidus eſt, liuorem excuſat honeſtas
Introducta uſu longi liuoris iniquo.
Nam dum quiſque ſibi retinet ſua gaudia, nec uult
Publica, communis mos ac longæuus, honeſtas
Factus, & hunc morem fecit dementia legem.
Inuida res amor eſt, res inuidioſa uoluptas.
Tunc ego non audens hominem contendere contra
Amplius, inſano rediens ab amante receßi.
FAV. *Cernis ut hic malus affectus ſic lumina mentis*
Claudat, in errores ut ſponte feramur apertos?
FOR. *Cernis ut à ſummo liuentia nubila Baldo*
Se agglomerent? oritur grando, ne fortè uagantes
Tempeſtas deprendat oues, diſcedere tempus.

AEGLOGA III.

Amyntas appellata.

De inſani amoris exitu infelici. Interlocutores,

FAVSTVS, ET FORTVNATVS.

FAV. *ILla heſterna ruens Baldi de uertice grando*
Fortunate fuit nobis innoxia, diuis
Gratia, noſtrarum quibus eſt cuſtodia frugum.
Sed ueluti ex illis ueniens ait Herculus oris,
Veronenſem agrum, pecudes, & ouilia ſic eſt
Demolita, caſas & paſtoralia tecta
Sic euertit, ut agricolis ſpes nulla ſuperſit.
Agricolis etenim pecus eſt ſubſtantia, & arua
His ſubiecta malis, grandi theſaurus in arca
Ciuibus eſt, quem nulla queat contundere grando,
Nulla pruina, gelu nullum, nullæ aeris iræ.
FOR. *Neſcio quis uentos tempeſtatéſq; gubernat,*
Id ſcio, ſed neque ſi ſcio, ſat ſcio: ſed tamen auſim
Dicere (quid? uitáne ideo mulctabor in ipſa)
Numina ſi, ut perhibent, orbem moderantur ab alto:
Extimo nil duros hominum curare labores.
Aſpice quo tenuem uictum ſudore paramus.
Quot mala pro grege, pro natis, pro coniuge paſtor
Fert miſer, in ſtiuis æſtate caloribus ardet,
Frigoribus riget hybernis, dormimus ad imbrem
Cotibus in duris, uel humi, contagia mille,
Mille premunt morbi pecudes, diſcrimina mille
Solicitant, latro inſidias intentat ouili,
Atq; lupus, miléſque lupo furacior omni.

Vt manus aſsiduo detrita incalluit uſu,
Squaluit os, barba obriguit, cutis aruit æſtu:
Vna repentino rapit omnia turbine grando.
Hoc ſuperi faciunt, quibus inclinamur ad aras,
Et quibus offerimus ſiculas & cerea uota.
Neſcio quæ pietas, & quæ clementia tantis
Cladibus inuoluat paſtores omnium egenos.

PAV. *Fortunate, ſcelus nobis hæc omnia noſtrum*
Ingerit, ætherei ſententia iudicis æqua eſt.

FOR. *Quod ſcelus? an fuimus* CHRISTI *uitæ inſidiati?*

PAV. *Iurgia, furta, iræ, uenus & mendacia, rixæ.*

FOR. *Quid meruere boni? nec enim ſcelus obruit omnes:*
Et tamen una omnes pariter peſſundat erinnys.

PAV. *Heu neſcis, male de ſuperis ſentire nefandum.*
His igitur quæ ſcire nephas, neſcire neceſſe eſt
Poſthabitis, curas iterum repetamus Amyntæ,
Quas ſumus experti, quas ignorare negatum eſt.
Res uulgaris amor, ſtudium commune iuuentæ.

FOR. *Mœror & affectus alij de cardine mentem*
Sæpe leuant, animo ſermo uenit æger ab ægro.

PAV. *Intellecta licet, pro re, pro tempore fari.*
(Sic habitus Coſmas ſapiens) incognita nunquam.

FOR. *Fauſte ſapis, notos igitur repetamus amores.*
Reſtat Amynteos poſtrema in fata furores
Dicere, & in miſero lachrymas impendere caſu.
Præteriens illac paruo poſt tempore, rurſum
Inſanire hominem uideo, & miſeratus amantem:
O iterum (dixi) mens inconſulta, ueneno
Ebria fatali, populo iam fabula factus
Non reſipiſcis adhuc, & adhuc in amore ſepultus,
Te rus atque tuos, pecus, atque mapalia tecum.

Vt quon

Vt quondam moriens rapuit ſecum omnia Samſon.
Cum ſenio curuatus eris, (ſi fortè ſenectam
Fata tibi dederint) quis ſuſtentabit inertem?
Somnolentum, inopem, cùm iam defecerit omne
Robur & ingenium, ſenſúſque receſſerit omnis?
Hæc tibi cuncta feret (niſi mors præuenerit) ætas.
Eſto domi, uigila, obſerua, ſuper omnia ſemper
Proſpice quò tendas, & quò ueniſſe dolendum eſt,
Ire caue, diſcerne uias, hominémque memento
Non ad delicias, non ad muliebria natum
Blandimenta, leui tam pernicioſa iuuentæ.
Ipſe ego cui pecudes, cui lac, cui caſeus, ægrè
Vitam ago, tanta omnes agros inuaſit egeſtas,
Tot dura rerum euentus, incommoda paſſim
Tanta, tot aduerſis totus conuoluitur orbis.
Accipe rem non auditam, non tempore factam
Præterito, ſed quam lux hæc mihi protulit ipſi,
Vt mos, autumno pecudes creſcente totundi.
Mane foro expoſui lanæ uenalia pondo
Sexaginta, hodie grande æs conflare putabam:
Vix uitam gregis eduxi, uix pabula poſſum
Mercari hybernis niuibus, quo cætera pacto
Sit uictura domus, nondum mihi conſtat Amynta.
Quiſquis amat, dominæ munuſcula mittat oportet.
Tu uerò, cui uix tectum fortuna reliquit,
Sub quo luce habitat, ſub quo pernoctat egeſtas,
Quid poteris cupidæ gratum donare puellæ?
Mittere mala decem ſatis eſſe ſolebat amanti,
Purpurei flores, & raptus ab arbore nidus,
Gramen odoriferum, memini quo tempore magnæ
Credebantur opes, uentum eſt à gramine ad aurum.

Regia res amor eſt, hac tempeſtate receſſit
Mos uetus, & quedam mala lex inoleuit amandi.
Talia ſuadenti toruo mihi retulit ore:
Si cupis optatam mihi Fortunate ſalutem:
Da quod amo, noſtro hęc una eſt medicina dolori.
Cętera quę memoras mihi ſunt tormenta, reuelli
Ex animo furor iſte nequit, mea pectora imago
Virginis obſedit, mecum eſt, mecum itq;, reditque,
Excubat & dormit mecum caput, oſſa, medullas,
Cor, complexa poteſt cum ſola excedere uita.
Ac ueluti quoties aliena ex arbore ſecto
Surculus inſeritur trunco, natura duorum
Iungitur, & mixto coaleſcit corpore uirga:
Sic dominę dilecta mihi ſe immerſit imago.
Et fecit duo corda unum, duo traxit in unum
Pectora, ſenſus ineſt nobis quoq; ſpiritus idem.
O' me felicem, ſi cum mea fata uocabunt,
In gremio, dulciq; ſinu, niueiſq; lacertis
Saltem anima caput hoc languens abeunte iaceret.
Illa ſua nobis morientia lumina dextra
Clauderet, & triſti fleret mea funera uoce.
Siue ad felices uadam poſt funera campos,
Seu ferar ardentem rapidi Phlegetontis ad undam:
Nec ſine te felix ero, nec tecum miſer unquam.
O' Dryades, florũmq; deę, nymphęque decentes,
O' nemorum Syluane pater, ſeruate precamur
Collibus in noſtris, gelidiſque in uallibus omne,
Syluarum rurisque decus, circundate ſaltus
Sepibus, & prohibete pecus, ne floribus obſit.
Iſta precor dominę ſeruate in funera noſtra.
Tunc omnis ſpargatur humus, redolentia ſerta

Texite

96

Texite, quæ circa tumulum, ſupráque iacentem
Componantur heram, triſtes ad buſta puellæ
Pierides aderunt, & lamentabile carmen
Ore canent madido, ſignataque uerba relinquent.
Iſta ſepulturæ, relegenda nepotibus olim:
Hic tegitur uirgo, cui nil quin diua uocari
Debuerit, deerat, niſi dura fuiſſet amanti.
O uirgo ſi te tantus conſumeret ardor:
Per centum ſcyllas ad te, per mille charybdes
Tranarem laturus opem, tu ſæuior hydra
Me fugis, at culpæ nihil eſt in uirgine, nam me
Neſcit adhuc, ſi ſciret enim ſuccurreret ultro.
Nec puto ſub mitti tam ferrea pectora uultu.
Signa tamen uultus fallacia, ſub cute molli
Mens fera, ſub blanda ſunt corda immania fronte.
Alloquar, & faciam noſtros intelligat ignes.
Si tamen illa meos uultus auerterit, ibunt
In lachrymas oculi, triſte in ſuſpiria pectus.
Oderit illa licet ſemper, fugiatq; ſequentem:
Iſta tamen quocunque ferar me cura ſequetur.
Ite procul medicæ, non ſum ſanabilis, artes.
Ite procul magica qui (quod nec credere dignum eſt)
Carmine pallentes animas reuocatis ab orco.
Ite procul uanis precibus qui flectere diuos
Creditis, aduerſum eſt & inexorabile cœlum.
Me rapit impatiens furor, & iuuat ire per altos
Soliuagum montes, per luſtra ignota ferarum.
Talia iactantem uerbis conabar amicis
Flectere, ſed uulnus nihil inſanabile curat.
Illum per campos nox intempeſta ſilentes,
Illum exorta dies inter dumeta uidebat

Inſomnem ſemper, rarò ſylueſtria poma
Carpentem, & potu contentum ſimplicis undæ.
Poſt longos gemitus, exhauſtaque lumina fletu
Aſsiduo, poſt lamenta & conuulſa frequenti
Pectora ſingultu moriens finiuit amores.
Exanimum corpus tumuli ſine honore relictum
Nocturnæ abſumpſere feræ, uolucreſq; diurnæ.
FAV. *Heu funeſta lues, fatalis machina paſsim*
Corda uenenatis penetrans humana ſagittis,
Aequiparans hominem pecudi. quæ pocula Circe,
Quæ peiora unquàm potuit dare philtra Calypſo?
Quæ ſtyx, quis phlegeton grauior? quæ maior erinnys?
O ſtulti quicunque Deum dixiſtis amorem.
Num natura nocens Deus eſt? ubicunque locorum
Sit Deus, eſt homini clemens, innoxius, æquus.
Heu miſerande puer, tenera ſublate iuuenta,
Quæ tibi naſcenti luxerunt ſydera? quæ tam
Noxia pars cœli eſt, ut te nil tale merentem
Læſerit, & primis infortunarit ab annis?
Nec tamen omnino cœlum tibi defuit. omne
Carmen, & argutis quicquid modulamur auenis,
Doctus eras, niſi te mors immatura tuliſſet,
Dignus eras hederis, dignus Parnaſide lauro.
Nec melius cecinit pugnas ac triſtia bella
Hordea & agrorum cultus, & paſcua noſter
Tityrus, à magno tantum dilectus Alexi.
Nanque tui præcox animi ſolertia nobis
Cognita iampridem, magnam producere frugem
Cœperat, & ſpecimen tulerat uirtutis & artis
Non uulgare tuæ. poteras iam gloria dici
Ruris, & ætatis decus indelebile noſtræ.

Te

Te Padus & noſter lugubri Myntius ore
Cum nymphis fleuere ſuis, ut Thracius Hebrus
Orphea, te triſtes ouium fleuere magiſtri.
Vt Daphnim luxiſſe ferunt, te paſcua & agri.
Vndiq; & audita eſt totis querimonia campis.
Spargite paſtores tumulum redolentibus herbis.
Atque ſacerdotum cantus ac thura quotannis
Ducite, & æternam requiem cantate poëtæ.
PAV. *Tu tamen arua tenes patriæ melioris, & altum*
Incolis elyſium, nos hic te flemus Amynta.
POR. *Flendum hodie nobis fuerat, nam triſtia nocte*
Neſcio quæ mœſtis cernebam inſomnia formis.
Sed iam ueſper adeſt, & ſolem in nube recondens
Dum cadit, agricolis uicinos nunciat imbres,
Cogere & ad caulas pecudes conuertere tempus.

AEGLOGA IIII.

Dicta Alphus.

De natura mulierum. Interlocutores,

ALPHVS, ET IANNVS.

AL. *IAnne, caper (uideo) macer eſt tuus, eſſe ſolebat*
Acer, & elatis in cœlum cornibus ire.
Nunc deiectus humi, flaccis piger auribus herbam
Olfacit, & ſummis attingit gramina labris.
IAN. *Languet, & ex iſto languore facetia ſurgit:*
Quæ, quoties memini, riſum ciet, ædita nondum eſt
Aedita cùm fuerit, totus mirabitur orbis.
AL. *Ianne ſoles narrare ſales lepidiſſime, & ore*
Suauiloquo, dic ergo tuus cur langueat hircus.
IAN. *Res non ficta (Deus teſtis) ſed facta recenter.*

At dulce id facinus, non eſt narrabile gratis.
Quid pretij ſperare licet? quæ dona reporto?
AL. *Ianne ubi congeßit nidos philomela, docebo.*
IAN. *Qui leuiter ſpondet, promiſſo eludit inani.*
AL. *Qui non credit inops fidei, ſed pignore tutum*
Te faciam, duo tela mea deprome pharetra.
IAN. *Incipiam, nymphæ Parnaſides ora mouete,*
Et memorate mei dira infortunia capri,
Ac philomeneos Alpho concedite nidos.
Conductus mercede puer, præfectus ouili,
Aßiduè paſcebat oues, caprum, atq; capellas.
Seruitium nobis pueri fuit utile, donec
Virgine conſpecta, quæ tum huc ueniebat aquatum,
Tabuit. ex illo uecors iam tempore factus,
Frigidius curare gregem, contemnere caulas
Cœpit, & exhauſto ſubuertere cuncta cerebro.
Cùm ſopitus erat, poterat uigil eſſe uideri,
Nugabatur enim quando uigilabat, inerti
Corporis officio, uoluebat ſomnia mente:
Hunc ergo in ſaltu ludens per cornua caprum
Viminibus ualidis inter dumeta ligarat.
Quarta dies hodie: tentans an uincula poßit
Vincere ceruice, ac prædura robore frontis.
Quæſitum interea nidos nemus omne peragrat.
Corda ſubit uirgo, dilecta recogitat ora,
Ora, ſinus, & quæ fari pudor, omnia uoluit.
Lux fugit interea, capri redit immemor, alta
Nocte recordatus ſurgit, pauidúſq; per umbras
Dum graditur, ruit in foueam, quæ fronde ſaligna
Captandis obducta feris, & ſtramine ſicco
Inſtar erat putei, fundo irremeabilis alto.

Eſt ca-

Eſt caper in uinclis, puer eſt in carcere, paſtor
Nullus oues curat, iam tertia luxerat hora.
Miror, oues refero, ac numero, caprúmq; requirens
Obſtupeo, puerum clamo, magalia luſtro.
(Vera loquar) magicis ne fortè liquoribus unctus
Extimui aſcenſo migraſſet in aëra capro.
Nanq; ſtryges tali fama eſt ope nocte uagantes
Ad quædam longinqua procul conuiuia ferri.
Attonitus tandem pecudes ad paſcua duco.
Dúmq; pedum meditãs ſubeo nemus, ecce per umbras,
Ecce procul caper in dumis ſtrepit, atq; reluctans,
Cornibus aduerſis contra ſua uincula pugnat.
Terruit incautum ſubitò feralis imago,
Et nil tale ratum. firmato pectore tandem
Noſco animal, ſubienſq; rubos ſeco uincula runca.
Serò domum rediens, uideo per paſcua longè
Turbam exultantem riſu iuueniliter alto.
Vt propè conſtitimus, méq; agnouere, ſalutant.
Et tuus ecce, aiunt, puer hic ô Ianne luporum
Erutus è foueis, dum nocte perambulat agros,
Incidit in caſſes. Et ſic inuentus uterque
Et caper & paſtor. caper hæc incommoda paſſus,
Languet adhuc: puer imprudens inſanior hirco eſt.
Virgo ſuperbiuit mox, ut ſe audiuit amari:
Et pueri ſimulans curam ignorare, pudorem
Fingit, ut ad formam faciat pudor, ora ſinumq;
Ornat, & in terram uerſis incedit ocellis,
Callida uulpina rem ſimplicitate gubernat.
Hæc ſtudia, hi caſſes, hæc ſunt mulieribus arma.
Ille ſua ſperans Galathea aliquando potiri,
Contempta mercede ſuos ſectatur amores.

Propterea plauſtro, ſtiua, bobúſq; relictis
Ad paſtoris opus redeo ſubiecta furori
Iſta iuuentutis leuitas, rura omnia uexat.
AL. Quod nequit ingenium caſus facit, ò ſtupor, ò ſors
Ingenioſa, ò res riſu celebranda bimeſtri.
Ianne fides ſeruanda, tibi philomela laborat.
Sed quod tam uafro memoratis de uirginis aſtu
Rettulit in mentem, quæ pſallere ſæpe ſolebat
Carmina fœmineis, olim de fraudibus VMBER.
IAN. Dic Vmbri, dic ſi quid habes, meditare parumper
Et uerba & numeros, Vmbri eſt memorabile carmen.
AL. Eſt ut ais, ſed non gratis memorabile carmen,
Quas referes grates? & quid mercedis habebo?
IAN. Accipe, promiſsis abſoluo, & ſpicula reddo.
AL. Dum uado ad uentrem poſt hæc carecta leuandum,
Ianne meum tu coge pecus, ne uitibus obſit.
IAN. Ò aries aries, qui tortis cornibus atrum
Dæmona præſentas, ſemper uineta ſubintras
Non ſapies, donec foſſa tibi lumina fronte
Eruero, non ſunt porrecta in iugera centum
Paſcua ſat, niſi pampineos populeris & agros?
AL. Ianne recordatus redeo, ſed plurima forſan
Nondum nota tibi referam: cognouerat Vmber
Omnia quæ fas eſt homini perdiſcere, cœlos,
Sydera, tellurem, uentos, mare, flumina, fontes.
Viderat & Rhodopē, atq; alta Ceraunia, & Oſſam,
Gallica regna, Ararim, Rhodanū, Tyberimq; Padumq;:
Attica Romanis referebat carmina uerbis,
Ore utroq; potens, & lingua primus utraq;.
Hunc unum nobis inuidit Græcia, & ipſi
Arcades, & thracum ſaltus, & Theſſala Tempe.

Si quid

Si quid erit quod forté uelis tibi notius eſſe:
Candidus, illius ſemper documenta ſequutus
Non procul hinc, hæc ille tenet, nos ille docebit.
Sed iam ſeptiforem flatu experiamur auenam,
Ante tamen nymphæ precor ut Libethrides adſint,
Præſertim quæ plus meminiſſe Polymnia fertur.
Fœmineum ſeruile genus, crudele, ſuperbum.
Lege, modo, ratione caret, confinia recti
Negligit, extremis gaudet, facit omnia uoto
Præcipiti, uel lenta iacet, uel concita currit
Fœmina, ſemper hyems atque intractabile frigus,
Aut canis ardentes contriſtat ſydere terras,
Temperiem nunquam, nunquam mediocria curat
Vel te ardenter amat, uel te capitaliter odit.
Si grauis eſt, mœret toruo nimis hernica uultu,
Si ſtudeat comis fieri, grauitate remiſſa
Fit leuis, erumpit blando laſciuia riſu.
Et lepor in molli radiat meretritius ore.
Flet, ridet, ſapit, inſanit, formidat, & audet,
Vult, non uult, ſecumq; ſibi contraria pugnat.
Mobilis, inconſtans, uaga, garrula, uana, bilinguis,
Imperioſa, minax, indignabunda, cruenta,
Improba, auara, rapax, querula, inuida, credula, mēdax,
Impatiens, oneroſa, bibax, temeraria, mordax,
Ambitioſa, leuis, maga, lena, ſuperſtitioſa,
Deſidioſa, uorax, ganeæ ſtudioſa, palatum
Docta, ſalax, petulans, & dedita mollitiei,
Dedita blanditiis, curandæ dedita formæ.
Irę odiiq; tenax, in idonea tempora differt
Vlciſcendi animos, infida, ingrata, maligna,
Impetuoſa, audax, fera, litigioſa, rebellis

Autorem per Cādidum intelligas, & p Vmbrū eius præceptorem Gregoriū Tiſernatem.

Expro

Exprobrat, excuſat tragica ſua crimina uoce.
Murmurat, accendit rixas, nil fœdera pendit.
Ridet amicitias, curat ſua commoda tantum.
Ludit, adulatur, defert, ſale mordet amaro.
Seminat in uulgus nugas, auditáq; lingua
Auget, & ex humili tumulo producit olympum.
Diſsimulat, ſimulat doctiſsima fingere cauſas,
Ordiriq; dolos, fraudiq; accommodat ora,
Ora omnes facili caſus imitantia motu.
Non potes inſidias euadere, non potes aſtum
Vincere, tantæ artes, ſolertia tanta nocendi.
Et quanquàm uideas oculis præſentibus, audet
Excuſare nefas, potis eſt illudere ſenſus
Sedulitate animi, nihil eſt quod credere poſsis.
Et nihil eſt quod non (ſi uult) te credere cogat.
His facient exempla fidem. quæ crimina non ſunt
Fœminea tentata manu? dedit hoſtibus arcem
Decepta ornatu brachi Tarpeia ſiniſtri,
Sæuit in natos manibus Medea cruentis,
Tyndaris ægæas onerauit nauibus undas.
Sylla hoſtem ſequitur, patri furata capillum.
Fratrem Biblis amat. ſubicit ſe Myrrha parenti.
Concubitus nati longæua Semiramis ardet.
Cauſa necis uati coniunx fuit Amphiarao.
Occidêre uiros nocturnis Belides armis.
Orphea membratim Cicones ſecuere poëtam.
Cognita luxuriæ petulantia Paſiphaciæ.
Phedra pudicitiam contrà crudeliter auſa eſt.
Decepit Iudæa uirum Rebecca, ſuámque
Progeniem, uelans hircino guttura tergo.
Porrigit Alcidæ coniunx fatale uenenum.

Deci

Decipit Hippodame patrem, Lauinia Troes
Implicat ancipiti bello. Bryſeis Achillem
Depulit é caſtris demens Chryſeide factus,
Fulminat Atrides, & ſentit Apollinis iras.
Eua genus noſtrum felicibus expulit aruis.
Credite paſtores, per ruſtica numina iuro:
Faſcina ſi gregibus ueſtris innoxia uultis,
Si uobis ouium cura eſt, ſi denique uobis
Grata quies, pax, uita, leues prohibete puellas.
Pellanturq́; procul ueſtris ab ouilibus omnes
Theſtylis, & Phyllis, Galathea, Neæra, Lycoris.
Dicite quæ triſtem mulier deſcendit ad orcum,
Et rediit? potuit ſi non male ſana fuiſſet
Eurydice reuehi per quas deſcenderat umbras.
Rapta ſequi renuit feſſam Proſerpina matrem.
At pius Aeneas rediit, remeauit & Orpheus,
Maximus Alcides, & Theſeus, & duo fratres.
Vnus equis, alter pugnis bonus atq; palæſtra.
Et noſter Deus (unde ſalus & uita) reſurgit.
Hæc ſunt paſtores, hæc ſunt myſteria uobis
Aduertenda, animi fugiunt obſcœna uiriles,
Fœmineas loca delectant infamia mentes.
Vt ſemel in ſcopulos uento contortus & unda
Nauta fit meautis monſtrare pericula nautis:
Sic ſenior longo factus prudentior uſu,
Præteritos meminit caſus, aperitq; futuri
Temporis euentus, uitéq; pericula monſtrat.
Si fugiunt aquilam fulicæ, ſi retia cerui,
Si agna lupum, ſi dama canem, muliebria cur non
Blandimenta fugis? tantum tibi noxia paſtor?
Eſt in eis pietas crocodili, aſtutia hyenæ.

Cùm

Cùm flet & appellat te blandius, inſidiatur.
Fœmineos paſtor fugito (ſunt retia) uultus.
Non animis, non uirtuti, non uiribus ullis
Fidito, non clypeo, cuius munimine Perſeus
Vidit ſaxificæ colubros impune Meduſæ.
Monſtra peremerunt multi, domuere gigantes.
Euertêre urbes, legem impoſuere marinis
Fluctibus, impetui fluuiorum, & montibus aſpris.
Sacra coronarunt multos certamina: ſed qui
Cuncta ſubegerunt, ſunt à muliêre ſubacti.
Rex qui paſtor erat, funda ſpolióq; leonis
Inclytus, & natus, qui templa Sionia fecit
Primus, & excellens inuicto robore Samſon,
Fœmineum ſubiere iugum. minus officit ignis,
Saxa minus, romphea minus, minus haſta, minus mors,
Nec formæ contenta ſuæ, ſplendore decorem
Auget mille modis mulier, frontem ligat auro,
Purpurat arte genas, & collocat arte capillos,
Arte regit greſſus, & lumina temperat arte.
Currit ut in latebras ludens perducat amantem,
Vult dare, ſed cupiens ſimplex & honeſta uideri
Denegat, & pugnat, ſed uult ſuper omnia uinci.
Fœmina cæciaco (res mira) ſimillima uento eſt.
Qui trahit expellens mendaci nubila flatu.
Quiſquis es (expertus moneo) tentare recuſa.
Dum licet, hic fragilis quot habet faſtidia ſexus.
Immundum natura animal, ſed quæritur arte.
Mundicies, id luce opus eſt, ea ſomnia nocte
Deglabrat, lauat & pingit, ſtriat, ungit, & ornat.
Tota dolus, tota ars, tota hiſtrio, tota uenenum.
Conſilio ſpeculi gerit omnia, labra mouere

Diſcit, & inſpecto uultum componere uitro.
Diſcit blandiri, diſcit ridere, iocari.
Incedens humeros diſcit uibrare natéſque.
Quid ſibi uult nudum pectus? quid aperta supernè
Rimula quæ bifidam deducit in ubera uallem?
Nempe nihil, niſi quo uirus penetrabile ſenſum
Plus premat, & ſtygiæ rapiant præcordia flammæ.
Hi iuuenum ſcopuli, ſyrtes, ſcyllæ, atque charybdes.
Hæ immundæ Phinei uolucres, quæ uentre ſoluto
Proluuie fœda thalamos, cœnacula, menſas,
Compita, templa, uias, agros, mare, flumina, montes,
Inceſtare ſolent. hæ ſunt Phorcynides ore
Monſtrifico, extremis Libyæ quæ in finibus, olim
Aſpectu mutare homines in ſaxa ſolebant,
Carmina doctiloqui curſim recitauimus Vmbri.
Quæ ſi uiſa tibi nimium prolixa, memento
Ipſius id rei, uitium non carminis eſſe.
Non longum eſt carmen, mulierum amentia longa eſt.
IAN. *O` memorande ſenex, quo ſe uetus Vmbria tantum*
Iactat, & ipſe tuæ Tyberis conterminus urbi.
Martia non ab re tantum te Roma uocabat.
Ipſa tuas artes, & non triuialia norat
Carmina. te uita functum fleuere Latinæ
Naiades & Graiæ. tua molliter oſſa quieſcant
Semper, & in ſummo mens aurea uiuat olympo.

AEGL

AEGLOG V.

Quæ dicitur Candidus.
De conſuetudine diuitum erga poetas. Interloc.

SYLVANVS, ET CANDIDVS.

Candide nobiſcum pecudes aliquando ſolebas
Paſcere, et his gelidis calamos inflare ſub umbris.
Et miſcere ſales, ſimul & certare paleſtra.
Nunc autem quaſi paſtores & rura peroſus:
Paſcua ſopito fugis, & trabis otia cantu,
CAN. *Vos quibus eſt res ampla domi, quib' ubera uaccæ*
Plena ferunt, quibus alba greges mulctralia complent,
Cymbia lacte niuent, & pinguia prandia fumant:
Carmina laudatis, ſi quid concinnius exit,
Plauditis, ac leti placidas extenditis aures.
Pro numeris uanas laudes & inania uerba
Redditis, interea paſtor ſitit, eſurit, alget.
SYL. *Nonne potes curare greges, & dicere uerſum*
Cum uacat? & poſitis uitam traducere curis?
CAN. *Omnẽ operã gregibus paſtorẽ impendere oportet,*
Ire, redire, lupos arcere, mapalia ſepe
Cingere, mercari paleas & pabula, uictum
Quærere, nil ſupereſt oti. laudabile carmen
Omnem operam totumq; caput Syluane requirit.
Grande utrumq; opus eſt, & noſtris uiribus impar.
Cum cecini ſitio, ſitienti pocula nemo
Porrigit, irrident alij, tibi penula dicunt
Candide trita, genu nudum, riget hiſpida barba.
Iam ſyluæ implumes, & hyems in montibus albet,
Iraſcor, doleo, indignor. fert omnia uictus
Lanicium, fœtumq; mares, non uendimus agnas.

Sed

Sed quia lac paſcunt, premitur nihil, ubera ſiccant.
Pœnitet ingeny (ſi quid mihi) pœnitet artis,
Pœnitet & uitæ, poſtquam mihi nulla ſecundant,
Ex tot ſideribus quot ſunt in nocte ſerena.
Hactenus (ut noſti) gratis cantauimus, ætas
Indiga paucorum merces fuit, altera longè
Conditio ſenij, quod nunc ſubit, omnium egenos
Reddit, & extinctis lucri ſpem uiribus aufert.
Mox erit utendum partis, modò quærere tempus.
En formica breuis, ſed prouida beſtia condit
In brumam noua farra cauis æſtate latebris,
Ne'ue renaſcantur fruges ſecat ore ſepultas.
SYL. *Scire genethliacos fatalia ſidera dicunt.*
Hi ſub Mercurio uates, & ſub Ioue reges
Magnatéſq; locant, iſtis dat Iuppiter aurum,
Atque magiſtratus. dat Maiæ filius illis
Ingenium, linguam, citharas, & carminis artem.
Hæc tua ſors, quid quæris opes? Deus omnia in omnes
Diuidit, ut melius nobis uidet eſſe futurum.
Sorte tua contentus abi, ſine cætera nobis.
CAN. *Sunt tibi diuitiæ, mihi carmina, quid petis ergo?*
Carmen? & inuadis partes Syluane alienas?
SYL. *Non tibi ſurripio carmen, nec Apollinis arma,*
Sed dare dulciſonis aures concentibus opto.
CAN. *Si gaudere meis igitur concentibus optas:*
Nos gaudere tuis opibus Syluane decorum eſt.
SYL. *Ille meis opibus gaudet qui diligit, odit*
Inuidus, atque animo bona fert aliena moleſto.
CAN. *Sic quoque tu noſtris abſens gaudere camœnis*
Sat potes, hæc artis ſat ſint tibi gaudia noſtræ.
Carmina ſunt auris conuiuia, caſeus oris.

C Si cu-

Si cupis auditu,ſac nos gaudere palato.
Hoc amor,hoc pietas,hoc uult Deus.omnia non dat
Omnibus,ut nemo ſibi ſit ſatis, indigeátq;
Alter ope alterius.quæ res coniungit in unum
Omne genus,Gallos,Mauros,Italos,& Iberos
Sidera iungamus,ſacito mihi Iuppiter adſit,
Et tibi Mercurius noſter dabit omnia ſaxo,
Pileolum,uirgam,cytharas,nodum Herculis,alas.
SYL. Vana ſuperuacuis inculcas plurima uerbis.
CAN. Vana inquis quæ damna tuis inferre uidentur
Diuitiis,ſi tuis noſtras audire camœnas,
Erue ſopitam de ſollicitudine mentem.
Vult hilares animos,tranquilláq; pectora carmen.
Torpeo,ut eſuriem patiens & frigora miluus.
Iamdudum ſquarroſa cutis,ſitis occupat ora.
Nec pecus in ſtabulis,nec in agro ſurra,nec aurum
In loculis, & uis poſitis me uiuere curis?
Non facit ad noſtros talis medicina dolores.
Fac alacrem,tege,paſce,graui ſuccurre ſenectæ:
Inuenies promptum uerſu,& cantare paratum.
Plena domus curas abigit,cellaria plena,
Plena penus,plenique cadi,plenáque lagoenæ,
Horrea plena,greges læti,grauis ære crumena.
Tunc iuuat hybernos noctu uigilare decembres
Ante focum,& cineri ludos inarare bacillo.
Torrere & tepidis toſtas operire fauillis
Caſtaneas,plenóque ſitim reſtinguere uitro.
Fabelláſque inter nentes ridere puellas.
Tityrus(ut fama eſt)ſub Mecœnate uetuſto
Rura,boues,& agros,& Martia bella canebat,
Altius:& magno pulſabat ſydera cantu.

Eleg

Eloquium fortuna dabat.nos debile uulgus
Pannoſos,macie affectos,farragine paſtos,
Aoniæ fugiunt muſæ,contemnit Apollo.
SYL. Si ſperata mihi dederit fortuna quod opto:
Candide præſenti te ſolicitudine ſoluam.
CAN. O utinam Syluane foret tibi tanta uoluntas,
Quanta eſt hac etiam tibi tempeſtate facultas.
Non ego diuitias Coſmi,non ſerica poſco
Pallia,non Tyrias chlamydes,non prandia regum,
Non patinam Aeſopi fumeo,clypeum ue Mineruæ,
Nil opus eſt regis laribus,cui ferrea nomen
Tradidit.aut(ſi mens non fallitur)aenea barba.
Hæc me iampridem memini didiciſſe ſub Vmbro.
Poſtulo ueſtitum,peto uictum ſub lare paruo,
Certior iſtud opis toti non deſore uitæ.
Sint mihi Pythagoræ menſæ,Codriq; ſupellex.
Sæpe alios qui ſpem dederint inuenimus ore
Magnificos, ſed re modicos,tibi fidimus uni.
Tu mihi ſi fueris mendax,præciditur omnis
Spes:ut ſolſtitio fiam philomela reuerſo
Mutus,& elinguis. ſuſpendere poſtibus arma
Tempus erit,clauſoque abigi ſpectacula circo.
SYL. Candide uidiſti Romam,ſanctiq; ſenatus
Pontifices,ubi tot uates,ubi copia rerum
Tantarum, facile eſt illis diteſcere campis.
CAN. Deciperis me uelle putans diteſcere.ueſci
Et lupus omne animal crudis exiſtimat eſcis.
Tuq; putas alios,quo tu,pede claudere paſſum.
Non ego ditari cupio,ſed uiuere paruo.
Fac habeam tenuem ſine ſolicitudine uictum,
Hoc contentus eam.Romana palatia uidi,

Sed quid Roma putas mihi proderit? ô Syluane
Occidit Auguſtus, nunquam rediturus ab orco.
Si quid Roma dabit, nugas dabit. accipit aurum:
Verba dat, heu Romæ nunc ſola pecunia regnat.
Exilium uirtus patitur, ſperare iubemur
Vndique, & in toto uates ſpe paſcimur orbe.
SYL. *Dic pugnas, dic geſta uirûm, dic prælia regum,*
Vertere ad hos qui ſceptra tenēt, qui regna gubernant.
Inuenies qui te de ſordibus eruat iſtis.
CAN. *Inueniam qui me derideat, & ſubſannet.*
Tempeſtate iſta reuerentia tanta poeſi,
Quanta lupanari, quid me Syluane laceſsis?
SYL. *Non decet obſcœnis uatem prorumpere uerbis.*
CAN. *Non poſſum non uera loqui, ſi uera taceri*
Forte uelis, leuibus me parce laceſſere dictis.
SYL. *Vtile conſilium præſtare, laceſſere non eſt.*
CAN. *Conſilij locuples ego, ſed pauperrimus auri.*
Quî pugnas, quî geſta uirûm, quî prælia regum
Dicet inops uates? cui nec quo fiſtula poſsit
Aptius incidi, fierique foramina culter.
Aſpice ut excuſsis laxata manubria clauis,
Vt dentata acies, ueteriq; ſimillima ſerræ.
Hoc leue, ſed menſæ graue & intolerabile damnum.
Vtile conſilium firmat, ſed inutile mentem
Frangit, & extenuat uires, animumq; retundit.
Magnatès dare parua pudet, dare magna recuſant.
Adde quòd & noſtri curant ita carmina reges,
Vt frondes aquilo, mare lybs, uineta pruinæ.
Ipſi ad delicias reges, &. ad otia uerſi
Quod celebrant laudari optant. hinc carmina manant
Perdita de ſtudio Veneris, de ſcurrilitate.

De ganea, de ſegnicie, de infamibus actis,
Quae caſtum capitale nefas celebrare poetam.
At qui dura manu geſſerunt bella potenti
Fortiter utentes ferro, non molliter auro,
Dilexere graues muſas. heroica facta
Qui faciunt reges, heroica carmina laudant,
Vt ceſſere uiri fortes, & maſcula uirtus,
Dicendum altiloqui nihil inuenere poëtae.
Occidit ingenium uatum, ruit alta poëſis.
At ſi forte aliquis regum gerit aſpera bella,
Et decus armorum ſtudiis belloque parauit:
Nil genus externum uenturáque ſecula curat.
Laude ſuae gentis ſatur & praeſentibus annis,
Barbarus eſt, neq; carmen amat, uel auarus in auro
Mergitur, atque Midae curis flagrantibus ardet.
Eſt & apud reges rudis, inuida, ruſtica; turba.
Mimus, adulator, leno, aſſenſator, adulter,
Hiſtrio, ſcurra, quibus uirtus odioſa; poëtas
Mille modis abigunt, ut quando cadauera corui
Inuenere, fugant alias uolucreſq; feraſque.
Sunt etiam uates quidam ſine lege petulci,
Qui ſine lege dati, ſine praeceptoribus, audent
Quicquid amant reges (& amant infamia) ſolum
Scribere: num uates etiam dementia nexat.
Hi ſe neſcio qua mentis leuitate poëtas
Eſſe uolunt. poſtquam triuialibus ora cicutis
Applicuere, ſibi applaudunt, ſua carmina iactant,
Inſulſi, illepidi, indociles, improuidi, inepti.
Qui ſolet his uacuas praebere ambagibus aures,
Id uitium commune putat, doctiſq; reſiſtit
Vatibus, à uero indoctus diſcernere falſum.

SYL. *Candide per ſuperos, per olympica numina iuro*
Me tibi (ſi uenti ueniant ad uela ſecundi)
Laturum auxilium, meliora in tempora uiue.
Nec pauliſper adhuc mecum ſperare recuſa.
CAN. *Si mihi ſic optas, tibi ſit Syluane quod optas.*
SYL. *Opto equidem, dictumque fides non ſera ſequetur.*
CAN. *Vade malis auibus, nunquam rediturus auare,*
Et faciat ſubitò quicquid tractaueris aurum
More Midæ, quando uirtus tibi uilior auro.

AEGLOGA VI.

Quæ dicitur Cornix.
De diſceptatione ruſticorum & ciuium,
Interlocutores,
CORNIX ET FVLICA.

Ningit hyems, mugit boreas, à culmine pendet
Stiria, depoſitis bobus requieſcit arator.
Dormit humus, clauſo paſtor tunicatus ouili
Ceſſat iners, ſedet ante focum fumoſa Neæra,
Atque polenta coquit. prius intolerabilis æſtas
Nunc laudatur, hyems æſtu laudata modeſto
Diſplicet, optatum damnat præſentia frigus.
FVL. *Omne bonum præſens minus eſt, ſperata uidentur*
Magna, uelut maius reddit diſtantia lumen.
COR. *Delicias habet omne ſuas & gaudia tempus.*
Aſpice ut impexi, tritaq; in ueſte ligati
Cæde ſuum pueri exultant, inflatur in orbem
Immiſsis ueſica fabis, ſonat & micat acta
Nunc pede, nunc cubito, ſtricto nunc obuia pugno.
Si cadit, attollunt: curſu labor atque recurſu
Brumam abigit, glaciale gelu pila ruſtica uincit.

Nos tamen hîc melius tepido ſub ſtramine ſoti
Tranſigimus tempus, dum lac coit igne recoctum.
FVL. *Pauperiem declarat hyems, improuida certè*
Turba ſumus iuuenes, ſecuri æſtate uagamur
Immemores hyemis, noſtrum æs tibicinis omne eſt.
Vt redit è Scythia Boreas, nidóſq; uolucrum
Frondibus oſtendit nudata cadentibus arbor:
Frigemus nudi ſcapulas, dorſum, ilia, plantas,
Stultitiam declarat hyems, ſapientius urbes
Congeriem nummûm accumulant, & ad ilia uulpes
Melotáſq; trahunt, maculoſaque tergora lyncis.
COR. *Deſipiunt omnes, nec nos in crimine ſoli:*
Immò ipſos uexat grauior dementia ciues.
Verùm illis mater nobis fortuna nouerca
Nos premit, infelix ſors eſt dementia. ſic ſim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in urbe.
Audiar, aſſurgent omnes, me uertice nudo
Vulgus adorabit, me plebs, me conſulet omnis
Turba, magiſtratus etiam, populúſq; patréſque.
FVL. *O' Cornix Cornix non eſt fortuna, ſed ipſe*
Quo ſapiunt homines animus, fortuna potentem
Non facit, immò Deus. cauſam recitabat Amyntas.
COR. *Eſt fortuna Deus. ſed quid recitarit Amyntas*
Dic precor, in cauſis erat ingenioſus & acer.
Ante tamen paulum pecus & præſepia uiſe.
FVL. *Attingit nix alta genu, uix tecta reſiſtunt*
Tanto oneri, ſublimis apex in uertice furni
Pyramidem fecit, metáq; aſcendit acuta.
COR. *Vade, redi, calor eſt poſt frigora dulcior, ito,*
Da pecori cordum, ſtipuliſque foramina claude,
Si paries hiat, & rediens letamine muni

Limina, nulla gregi grauior quàm frigora peſtis.
Iam ne ades? ob quenā hæc ſolito properantia maior?
FVL. Solicitum me reddit hyems in frigore & igni.
Maxima ſtrenuitas fœno recubare calenti,
Abſcondiq; cauo accubitu poſt frigora dulce eſt.
COR. Incipe & enarra diſcrimina ruris & urbis.
FVL. Hoc igitur tantum ruris diſcrimen & urbis
Taliter exortum noſter recitabat Amyntas.
Principiò rerum primáq; ab origine mundi
Cum muliere marem ſocialı fœdere iungens
Cœli opifex (ſic nanque deum appellabat Amyntas,
Nomen adhuc teneo) natos producere iuſsit,
Atque modum docuit fieri quo pignora poſſent:
Accinxere operi mandata fideliter implent,
(Sicque utinam de pomi eſu ſeruata fuiſſent)
Fœmina fit mater, puerum parit atque puellam:
Atque puerperio ſimili fœcunda quotannis
Auxit in immenſum generis primordia noſtri.
Poſt tria luſtra deus rediit, dum pignora pectit
Fœmina, proſpiciens uenientem à limine uidit.
(Adam aberat, ſecurus oues paſcebat. adulter
Nullus adhuc ſuſpectus erat, ſed multiplicatis
Connubiis fraudata fides, ſine cornibus hirci
Facti, & zelotypo coniunx ſuſpecta marito.
Nam quæ quiſque facit, fieri ſibi furta ueretur)
Erubuit mater, nimiæque libidinis ingens
Indicium rata tot natos: abſcondere quoſdam
Accelerat, fœno ſepelit, paleiſque recondit.
Iámque Deus lares ingreſſus, ſaluere penates
Iuſsit, & huc, dixit, mulier tua pignora profer.
Fœmina maiores natu procedere mandat.

His Deus riſit, uelut arridere ſolemus
Exiguis auium pullis, paruisue catellis.
Et primo lætatus ait, cape regia ſceptra,
Rex erit. at ferrum & belli dedit arma ſecundo,
Et dux, inquit, eris. faſces populiq; ſecures
Protulit, & uites & pila inſignia Romæ.
Iámq; magiſtratus celebres partitus in omnem
Progeniem, humanos tacitus uoluebat honores.
Interea mater rebus gauiſa ſecundis
Euolat ad caulas, & quos abſconderat ultro
Protulit, hæc, dicens, noſtri quoq; pignora uentris.
Hos aliquo pater omnipotens dignabere dono.
Setoſum albebat paleis caput, hæſerat armis
Stramen, & antiquis quæ pendet aranea tectis.
Non arriſit eis, ſed triſti turbidus ore
Vos fœnum, terram, & ſtipulas, deus inquit, oletis.
Veſter erit uomer, iuga ueſtra, agreſtia ueſtra
Omnia, aratores eritis, pecorúmq; magiſtri
Fœniſecæ, foſſores, nautæ atque bubulci.
Veſter erit ſtimulus, ueſter ligo, paſtina ueſtra.
Sed tamen ex uobis quoſdam donabimus urbe,
Qui ſint ſartores, lanij, lixæ, artocopiq;,
Et genus hoc alij, ſoliti ſordeſcere ſemper,
Sudare, & toto ſeruire prioribus æuo.
Taliter omnipotens fatus, repetiuit olympum.
Sic factum ſeruile genus, ſic ruris & urbis
Inductum diſcrimen, ait Mantous Amyntas.
COR. *Mirabar ſi quid recte dixiſſet Amyntas.*
Ciuis erat, ſemper nobis urbana iuuentus
(Cui nihil eſt præter ſtulta hæc commenta negoti)
Ludit, in agreſtes ſemper iaculatur: & urbis

Talia garrulitas & uaniloquentia fingit.
At neque de ſuperis pudet has componere nugas.
Iſte locus manifeſta gerit conuitia ſecum.
Sed tu tam rudis es, tam pleno inflatus omaſo,
Vt neque perpendas iſto te ſcommate carpi.
Nos quoque paulisper mentem extendamus ad urbis
Stultitiam, ne forte putes ſapientius illos
Viuere, qui ſplendent auro, qui murice fulgent
His oculis uidi, tunicis pleroſq; ſuperbis
Veſtiri, atque foro regali incedere greſſu,
Quos ſecreta fames premit, atq; domeſtica egeſtas.
Stultius his certè nihil eſt. opulentia ficta
Paupertas & ſegnities, & inertia uitæ
Vera, quid eſt aliud quàm deſipientia uera?
Vidi etiã patres (ò rem indignam atq; nefandam)
Dum ſegnes dormire uolunt, & uiuere lautè
Proſtituiſſe ſuas uulgò cum coniuge natas.
Quid peius? quid perfidius? quid ſtultius unquam?
FVL. *Quid ſi uitam alio nequeunt traducere pacto?*
COR. *Cum totidem quot nos habeant animáſq; manúſq;,*
Dic cur uitam alio nequeunt traducere pacto?
Eſt etiam cuius uecors induſtria uanas
Quærat opes, ubi nullus opes inuenit ab æuo.
Aes lauat herbarum ſuccis, & uertere in aurum
Aeſtimat, ac nigra ſemper fuligine pallet.
Eſt qui dum tellure latens deſyderat aurum
Dat magicis operam ſtudiis, & tempora perdit.
Quid leuius? quid futilius? quid inanius unquam?
Omnia ne ueniant ad opus telluris & agri,
Omnia pertentant ut agant nihil, omnia uerſant.
Semper agunt, nunquam peragunt, ex fœnore uictum

Inſanem extorquent ui, fraude, doliſq; laborant.
Mille uiis opibus, mille inſidiantur honori.
Nos capras & oues armentaq; paſcimus, illi
Accipitres catulos, & equos, & cercopithecos.
Ruſticus eſt ouium paſtor, uolucrúmq; canúmq;
Ciuis. utrum melius te iudice nobiliúſq;
O Fulica! utilitas unde & opulentia maior?
FVL. *Si uenit ex noſtris operis opulentia maior,*
Ciuibus unde igitur tantarum copia rerum?
COR. *Ex ui, fraude, dolis, ui, fraude, doliſq; laborant.*
Nónne uides inſane, ut nos crudeliter urgent?
Quo capiunt aſtu? nos irretire loquendo
Sacrum offerre putant, & opus ſublime, piúmq;
Huc aures oculoſq; adigunt, huc ora, manúſq;.
FVL. *Vnde urbanarum tibi tanta peritia rerum?*
COR. *Hæc didici, quondam ductis in mœnia capris*
Cùm lac uociferans ibam uenale per urbem,
Manſi apud artocopum, ſapiens & ad omnia promptus
Furta erat. & crudum ferro ſubradere panem.
Ipſe ut erat mores urbis doctiſſimus, iſta
Tradidit, affirmans nihil eſſe nocentius urbe.
Se quoque furari didiciſſe aiebat ab urbe.
Sunt etiam qui parta ab auis patrimonia fundunt
In meretricum uſus. quid fœdius, improbiúſq;?
Dic ubi mœchandi ars, homicidia, ſeditiones?
Nonne inter ciues, atq; intra mœnis regnant?
Qui reges, qui regna hominum per uulnera quærunt,
In mortémq; ſuos adigunt? quid pectora miles
Obiiciens telis, per mille pericula uadens?
Pro ſtipe dat uitam, nulla eſt inſania maior.
Gloria præſtatur uitæ, quid gloria? quid laus?

Quid

Quid fama eſt, quid honor? uoces & opinio uulgi.
Omnia longa dies abolet, cùm uiuere ceſſas:
Omnia ſic abeunt: ut lux cum ſole recedit.
Qui mare ſolicitant remis, cùm uiuere poſsint
In patria, ſtulti. uento qui credit & undis,
Stultus. diuitiæ cui ſunt, & negligit uti:
Stultus, qui ut natis cumulet patrimonia, partis
Abſtinet, & genium fraudat: ſtultiſsimus & qui
Quæ facere ipſe poteſt, natis facienda relinquit.
Qui numerant ſtellas, & ſe comprendere fata
Poſſe putant: ſtulti. uerùm dementior iſtis
Naturam quicunque Dei ſcrutatur, & audet
Figere in immenſam lumen tam debile lucem.
Noſtra fides melior, cuius ratione coactus
Difficile aſſentit. nudis nos omnia uerbis
Credimus, & plures faculas accendimus aris.
Ciuibus eſt infida fides. inquirere nunquam
Mente ſinunt arcana Dei. ſi numina ſcire
Eſſet opus: poterant nobis ſe oſtendere. uerùm
Quando latere uolunt: quid ueſtigare neceſſe eſt,
Quæ nos ſcire negant ipſi qui cuncta gubernant?
Noſtra etiam pietas, pietate potentior urbis.
Nanque uiri qui ſacra canunt, templiſq; miniſtrant
Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus?
Vidi ego quæſitas ex rure in mœnia plenis
Puppibus inferri (pietas ea ruſtica) fruges.
Stultorum eſt aliud genus immedicabile quoddam;
Cauſidici, latratòres, rabulæq; forenſes
Numorum aucupium docti, legumq; tyranni.
Aere patrocinium uendunt. producere cauſas
Et lites pendere diu, uindemia quædam eſt.

Sunt

Sunt & equeſtre genus medici, qui tangere uenas
Nonnunquam illicitas audent, & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis.
His & ſi tenebras palpant, eſt facta poteſtas
Excruciandi ægros, hominéſq; impune necandi.
Qui uerò in populis præſunt, hominéſq; gubernant,
Quò plus iuris habent, quantóq; licentia maior:
Inſanire ſolent tantò amplius. ô ubi ſancti
Rectores, & iuſtitiæ, & pietatis amici?
Quos patres ſerò ante focum, memorare ſolebant.
Omnia nunc abeunt peſſum, ſpoliata queruntur
Templa, gemunt inopes, uiduæ lachrymantur: & huius
Quænam cauſa mali? quia ſtat pro lege libido.
FVL. *Iſta tua ô Cornix excandeſcentia fines*
Tranſit honeſtatis, ſcelus omnibus obiicis idem.
Innocuos habitare homines & in urbe memento.
COR. *Non habitant colubri quædam Balearibus arua*
Proxima (non memini nomen) neq; noctua Cretam
Nec nemus Aegeriæ ſonipes, nec uir bonus urbem.
FVL. *Vir bonus eſt animal rarum, paucáſq; per urbes*
Et per rura locos habet: eſt rariſsima uirtus.
COR. *Inſanis, Fulica inſanis, tot in urbibus hoſtes*
Sunt tibi quot ciues, hi nos tondéntq; pilántque.
Non habita noſtri capitis ratione, coarctant
Nos ad furta, ipſi mox ad ſuſpendia mittunt.
Fas igitur ſi quid noſtris ſeſe unguibus offert,
Radere, & inſidiis ac noſtra indagine captos
Deplumare leui tactu, ſenſim & pede preſsim.
Si uidet, excuſa, ſi ſunt ſecreta, negato
Furta, quod occultum eſt, non eſt iniuria furtum.
Quicquid habent, noſter labor eſt, induſtria noſtra eſt.

FVL.

FVL. Iam longè egrederis metam rationis & æqui.
COR. O Fulica improbitas urbana coinquinat orbem:
Vnde tot in terras ueniunt æſtate procellæ?
Fulmina, uenti, amnes, grando? uidiſſe recordor
Tellurem tremere, ac poſtes & tecta labare,
Solem obſcurari, noctu obtenebreſcere lunam.
Cur ſegeti lolium, meſſi dominantur auenæ?
Vua in capreolos tranſit, caligine uerni
Depereunt flores? mala parturit omnia nobile
Hoc, ciuile nefas, pariet quoque plura deinceps.
Vnde uenit furor armorum, belliquè tumultus?
Qui genus omne mali ſecum uehit. omnibus urbs eſt
Fons & origo malis. deſcendit ab urbe Lycaon,
Deucalion Pyrrha cum coniuge ruſticus. ille
Intulit illuuiem terris, hic abſtulit ille
Abſtulit humanum terris genus: intulit iſte.
Si terra (ut perhibent) flammis abolebitur unquam:
Iſtud grande nefas ulla deſcendet ab urbe.
FVL. O cornix iam pone modum ſermonibus iſtis.
Audio iamdudum pueros de pulte loquentes.
Cætera (ſi quicquam ſupereſt) poſt prandia dices.
Pulti indulgendum, monet urbibus hora relictis.

AEGLOGA VII.

Quæ dicitur Pollux.

De conuerſione iuuenum ad religionem.

Interlocutores,

ALPHVS, ET GALBVLA.

GAlbula quid ſentis? Pollux doctiſſimus olim
Fiſtulicen, ſubito quodam quaſi numine tactus

Deſiit

Deſtituit calamos, tunicas, armenta, ſodales.
Bardocucullatus caput, ut campeſtris alauda,
Quattuor ante dies in relligioſa receßit
Clauſtra. ferunt illum pecudes, dum ſolus in agris
Paſceret, effigiem quandam uidiſſe deorum.
Cætera non memini, ſed tu quid Galbula ſentis?
AL. *Vt dixere patres, faciens primordia rerum*
(Magna canam, nobis quæ quondam tradidit Vmber)
Inſtituit Deus agricolas, pecoriſq; magiſtros.
Primus agricultor, rudis, immanſuetus & aſper:
Qualis humus, ſegnis, lapidoſa, rebellis aratro.
Aſt ouium primus paſtor mitißima proles,
Inſtar ouis quæ bile caret, quæ lacte redundat
Mitis erat, nullis unquam paſtoribus aſper:
De grege ſæpe ſuo ſacrûm ponebat ad aras.
Nunc oue, nunc pingui uitula faciebat, & agno
Sæpius, & magno diuos ambibat honore.
Sic profecit apud ſuperos, ſic numina flexit:
Vt fuerit primo mundi naſcentis ab ortu
Tempus ad hoc cœlo pecoris gratißima cura.
Aßyrios quoſdam (ſed neſcio nomina, curæ
Diminuunt animum) Deus ex paſtoribus olim
Conſtituit reges. qui poſtea murice & auro
Conſpicui, gentes bello domuere ſuperbas.
Cùm Paris Iliaca tria numina uidit in Ida,
Aut Paris aut alius. puerum qui obtruncat ad aram
Paſtor erat. quando cœleſti exterritus igne
Venit ad oſtentum pedibus per paſcua nudis
Paſtor erat Moſes, Moſes à flumine tractus.
Exul apud Graios Amphryſia paſtor Apollo
Rura peragrauit, poſito deitatis honore,

Cœleſt

Cœleſtes animi, Chriſto ad præſepia nato
In caulis cecinere deum paſtoribus ortum:
Et noua diuini partus miracula docti
Paſtores primi natum uidere tonantem.
Et ſua paſtores infans regnator Olympi
Ante magos regeſque dedit cunabula ſcire.
Se quoque paſtorem Deus appellauit, ouéſq;
Mitibus ingeniis homines, & mentibus æquis.
Et ne uana putes hæc ſomnia, nuper ab urbe
Rus ueniens, picto perlegi hæc omnia templo.
Sunt pecudes pictæ, parui ſub matribus agni
In tellure cubant ingens equitatus ab alto
Monte uenit: radiant auro diademata diuûm.
Et ſuſpenſa tenent uaga lumina prætereuntem.
Non igitur mirum noſter ſi numina Pollux
Vidit. amant uillas, & oues, & ouilia diui.
Simplicibus præſens deus eſt, offenditur aſtu.
AL. *Vera refers, pecori ſic ſint innoxia noſtro*
Paſcua, uidi aſinum, uidi præſepe, bouémq;
Iam memini turbæ uenientis, & ora uidere
Indica iam uideor regum ſua dona ferentum.
Vnum oro, quænam Polluci occurrit imago?
Galbula ſi noſti, ne ſit labor omnia fari.
GAL. *Et noui & memorare libet, res digna relatu.*
Res digna auditu, pia, ſancta, imitabile factum.
Durus & immitis pater, atque ſuperba nouerca
Pollucem grauiore iugo preſſere iuuentæ
Tempore, cùm dulces animos noua ſuggerit ætas.
Et cùm iam inualidæ longo ſub pondere uires
Deficerent, nulláque odium manſueſceret arte:
Conſtituit tentare fugam: res una uolentem

Ire diu tenuit, nimis impatienter amabat.
Error enim communis amor iuuenilibus annis:
Res eſt fortis amor, uiolentia fortior iuit.
Et tales abiens) mihi nanque ſolebat amores
Enarrare ſuos) mœſto dedit ore querelas.
O' uirgo lacrymæ ne tuis ſoluentur ocellis,
Cum te tam charo cernes ab amante relictam?
Vlla' ne diſceſſu duces ſuſpiria noſtro?
Tu'ne mei crudelis eris fortè immemor unquam?
Vſque adeo' ne tuum poterit frigeſcere pectus?
Pectus quod toties tot lumina fletibus implet.
Tu' ne trahes crebros gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lacrymas, cerno anxia corda
Virginis, heu tantum qua diſsimulare dolorem
Fas erit arte? dolor duplex mea pectora torquet
Illius atque meus: ſed fas mihi flere, quod illi
Non licet. occultus longè magis æſtuat ignis.
Incolumem mihi uos diui ſeruabitis illam.
Vt quando exilio repetam mea rura peracto:
Fiat amor felix ſaltem ſemel ante ſenectam:
Talia pergebat memorans, uoluitque reuerti.
Tantus amor iuuenem, uis tanta furoris agebat.
Sed iam facta fuga, cunctis erat alea nota.
Fronde ſub herculea feſſus mœrore ſedebat:
Ecce puellari uirgo ſtipata corona
Ora, manus, oculos, habitúmque ſimillima Nymphæ.
Et tali affata eſt puerum ſermone dolentem.
Chare puer quò tendis iter? ueſtigia uerte.
Neſcis heu neſcis quò te uia ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil inſidiarum
Per campos ratus herboſos, nihil eſſe pericli.

D Omnia

Omnia tuta putas, & quod placet utile credis
More iuuentutis ſtolidæ. collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber ſub graminis umbra.
Eſt facile incautos offendere, paruulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,
Nec niſi iam læſus uires intelligit ignis.
Hæc regio intrantes aditu conſueuit amœno
Fallere: delicias offert & gaudia, uerùm
Ingreſsis cum triſte nihil ſupereſſe putatur:
Mille parat laqueos, & mille pericula profert.
Trames hic, ut collem greſſu ſuperaueris illum?
Ducit in umbroſam ſyluam, crudele ferarum
Hoſpitium, loca tetra ſitu, caligine opaca.
Quiſquis eo deceptus abit, remeare uetatur.
Et piceis primùm uelatur lumina uittis,
Deinde per omne nemus, dumeta per aſpera tractus
Tranſit in effigiem monſtri, dum uoluere linguam
Atque loqui tentat: mugit. dum attollere ſeſe
Credit: humi graditur quadrupes, nec ſuſpicit aſtra.
Ima tenebroſæ uallis locus æquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet undis.
Huc tracti in ſtygios latices altúmque barathrum
Præcipites dantur, rapidáq; uoragine merſi
In ſtyga & æternas erebi rapiuntur in umbras.
Heu quot paſtores iſtis ambagibus acti
Cum gregibus periere ſuis. ego ſedula ſemper
Monſtro iter, hîc ad opem uigilo indefeſſa ferendam.
Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinqua
Atria, ſecreti tutam pete littoris oram,
Qua contra Idæos fluctus mihi tollit in altum
Aëra Carmelus uiridi caput arbore cinctum.

Primus hic antiquis patribus ſpelæa domóſque
Præbuit arboreas, intra nemus ilice denſum.
Ex hoc in ueſtros deducta cacumine montes
Religio uenit, ſicut de fonte perenni
Flumina, & ex uno multi genitore nepotes.
Illius in ſyluis abies ubi plurima ſurgit:
Pinguis ubi Piceæ ſudat liber, & terebinthi,
Innocuum poſtquam feliciter egeris æuum:
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis.
In loca te tollam meliora, uirentia ſemper.
Immortalis eris, diuûm comes, ire per aſtra
Inter Hamadryades & Oreades atque Napæas
Flore coronatas caput & redolentibus herbis,
Fas erit, ac ſuper & ſubter cognoſcere cœlos.
Sic effata leuis uirgo diſceſsit in auras.
Tum ſua iurauit Pollux mutata repentè
Pectora, & extemplò uictum expiraſſe furorem,
Non aliter quàm flamma cadet, ſi ardentibus agris
Effluat, & totas præceps Padus euomat undas.
Sic abiit crudelis amor, qui ſæpe pharetram
In iuuenem dum principiis obſtaret amandi,
Dum tepet ac timidè inſanit, conſumpſerat omnem.
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia uenit.
A L. *Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus ultrò.*
Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dij ſint.
G A L. *Quod nos in pecudes, in nos id iuris habent dij.*
Hoc rus ſcire ſat eſt, ſapiant ſublimius urbes.
Sic docuit rediens aliquando ex urbe ſacerdos
Ianus, & in magno dixit ſibi codice lectum.
A L. *Sol cadit, & Baldi uix ſumma cacumina tangit.*
Nos quoque iam ſero cum ſole recedere tempus.

Galbula ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum.
Pera leuis, leuis eſt & cantharus, omnia paruus
Ferre labor ſerò, graue manè, ſed utile pondus.
Ipſe pecus ducam, mihi pars eſt illa laboris.

AEGLOGA VIII.

Quæ appellatur Religio.

De religione ruſticorum,

Interlocutores,

CANDIDVS, ET ALPHVS.

HOrrida ſolſtitio tellus ſitit Alphe reuerſo.
Ad ſolitos montes, ubi ros in gramine, & æſtas
Mitior, hæc armenta monet deducere tempus.
ALP. *Aëreos montes & ſumma cacumina longè*
Proſpicio, quid ſint montes (tibi uera fatebor)
Neſcio, ſemper enim campeſtria rura, lacúſq;
Incolui. montanus ager qua fruge redundat?
CAN. *Ò rude & illepidū ingeniū: prope flumina ſemper*
Verſatus fulicæ in morem limoſa per arua,
Sunt ubi ranarum, culicum, pulicum, cimicúmque
Luſtra, inter ſalices, uluas, uiridéſq; papyros:
Irridere audes, & nauci pendere montes
Vnde fluunt amnes? templis ubi tanta locandis
Marmora cæduntur? fulgens ubi naſcitur aurum?
Quæ parit antemnas tellus? medicamen ab herbis
Dic quibus eſt niſi montanis? de uertice Baldi
Sæpe melampodion legi, medicina capellis
Nulla magis præſens. quondam Valſaſinus Aegon

Tradidit

Tradidit hoc, dum uere ſues caſtraret & agnos
Tradidit, & dixit: ſolus medicamen habeto.
Dic ubi caſtaneæ plures? ubi copia maior
Glandis? in excelſis fontes & paſcua uidi
Montibus, artocreas & pingue polenta comedi.
Sunt populi fortes illic, robuſta iuuentus
Lata pedes, calloſa humeros, neruoſa lacertos,
Hiſpida, dura manus, moli indefeſſa ferendæ.
Vallibus ex illis, onera ut naualia curet,
Confluit huc. nullum eſt hominum genus aptius urbi.
Siue uelis caſtrare pecus, ſeu ſcindere phagos,
Siue fimum ferri è ſtabulis, haurire cloacas
Latrinas curare, uiámque aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenio callent & duro robore pollent.
Sed quid opus multis? ſubeunt opus omne, popinis
Inſeruire, focos lignis cumulare, ueruque
Artifici uerſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum uentres ad flumina ferre,
Verrere humū immundam ſcopis, doctiſſima gens eſt.
Quódque magis miror, ſemper ſub pondere currunt.
Cotibus in duris oriuntur, & ardua uiuunt
Per iuga, cum capreis habitant ſpelæa ferarum.
Adde quòd in cœlum breuis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput uſque ad nubila tollunt:
Nubila tranſcendunt aliqui, puto ſidera tangant.
Eſſe locum memorant ubi ſurgit ab æquore Titan,
Qui (niſi dedidici) contingit uertice lunam.
Et uixiſſe illic hominem, ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ, quòd ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſeruaret nulla tonanti.

Ipſa poteſt nutu dare lac, dare uellera & agnos,
Et curare greges, omnémq; auertere morbum.
Nil opus eſt modò Panæ ſequi, nec cætera ruris
Numina, quæ ueteres fruſtra coluiſſe feruntur.
Vidi & circum aram nymphæ pendere capellas,
Plauſtra, boues, & oues, hic Ianni uidimus hircum.
Et memini inſcriptam uerſu hoc legiſſe tabellam:
Votum pro ſaluo Ianus breue reddidit hirco.
Dúmq; ea perlegerem: Pollux hæc carmina ſupplex
Ante aram genibus poſitus in marmore dixit,
O dea quæ ſeruas urbes & rura, precamur
Ne Padus exundet, ne ſtrix nocturna per umbras
Hauriat infantes, nec eant per compita laruæ.
Diua faue agricolis, talpas occide malignam
Aggeribus peſtem gelidis ſata læta pruinis
Quando bruma uenit, conſpergere diua memento,
Ne tineæ erodant anno frumenta ſequenti.
A Boreæ flatu pingues defende mariſcas.
A gruis ore fabas, & ab anſere farra paluſtri.
A ſerpente bôues, à uulpe & fure cohortem.
A brucho erucas, à bruma & grandine uites.
A ui & fraude lupi pecus, à rubigine fruges.
A rabie catulos, à flamma & fulmine uillas.
A murum inſidiis petaſonem, à milite pernas.
A campe & pigris pigris heu cætera neſcit
Mens oblita ſequi, numerus me in uerba rêduxit
Sæpius, in numerum rediens obliuia forſan
Mente abigam, retrogradior, numerumq; recurro.
A murum inſidiis petaſonem, à milite pernas.
A campe & pigris uirides limacibus hortos.
Alphe uiden' quæ uis numeri? iam cætera cerno.
A tonitru reboante cados, à frigore fœtas.

A' grauibus uitulos oeſtris, à gutture porcos
Anginoſo. operas pubes ne ruſtica perdat,
Adſis ô dea, nec lædant examina fuci.
Neu miluum furentur aues, neu uellera ſentes
Succida, neu lappas apprehendat lana ſequentes.
Diua gubernatrix hominum, cuſtodia uatum,
Diua laborantum requies, medicina dolentum,
Et tutela gregum. noſtris precor annue uotis.
Talibus orabat Pollux. ego poſtibus hærens
In baculum pede porrecto recitata notabam:
Altius ac memori condebam ſingula mente.
AL. Candide Polluci pro ſolicitudine tanta,
Pro precis officio, pro religione, putáſne
Dandum aliquid nobis? pietate peculia creſcunt.
CAN. Quidni aliquid dãdũ eſt? opus eſt perſoluere crates.
AL. Ruſticus es, crates etenim pro gratibus inquis.
CAN. Crates & grates paruo diſcrimine diſtant.
Dandum aliquid, neu bis detur, ſine Paſcha reuerti,
Quando ſacerdotes commiſſa piacula ſoluunt.
AL. Quid dabimus? uituli grauis eſt iactura. uel agnum,
Vel leporem. pietas etiam laudabilis anſer.
CAN. Dona docet tempus, lepores brumalia dona.
Quando niue hyberna currendi erepta facultas.
Anſer ad autumni finem, nonáſque calendas
Pertinet, æſtatis coryli, noua poma, racemi
Munera, lactentes hœdi ſunt ueris & agni.
Tunc ſi de cordis aliquem conſpexeris ægrum,
Ac tenuem, qui nec uendi nec uiuere poßit:
(Munus erit ſolenne ſatis) donabimus agnum.
Ipſe mihi cum iam regredi poſt prandia uellem,
Carmina de nymphæ ſolennibus eruta faſtis

Cæleſtes animi, Chriſto ad præſepia nato
In caulis cecinere deum paſtoribus ortum:
Et noua diuini partus miracula docti
Paſtores primi natum uidere tonantem.
Et ſua paſtores infans regnator Olympi
Ante magos regéſque dedit cunabula ſcire.
Se quoque paſtorem Deus appellauit, ouéſq;
Mitibus ingenijs homines, & mentibus æquis.
Et ne uana putes hæc ſomnia, nuper ab urbe
Rus ueniens, picto perlegi hæc omnia templo.
Sunt pecudes pictæ, parui ſub matribus agni
In tellure cubant ingens equitatus ab alto
Monte uenit: radiant auro diademata diuûm,
Et ſuſpenſa tenent uaga lumina prætereuntem.
Non igitur mirum noſter ſi numina Pollux
Vidit amant uillas, & oues, & ouilia diui.
Simplicibus præſens deus eſt, offenditur aſtu.
AL. *Vera refers, pecori ſic ſint innoxia noſtro*
Paſcua, uidi aſinum, uidi præſepe, bouémq;
Iam memini turbæ uenientis, & ora uidere
Indica iam uideor regum ſua dona ferentum.
Vnum oro, quænam Polluci occurrit imago?
Galbula ſi noſti, ne ſit labor omnia fari.
AL. *Et noui & memorare libet, res digna relatu.*
Res digna auditu, pia, ſancta, imitabile factum.
Durus & immitis pater, atque ſuperba nouerca
Pollucem grauiore iugo preſſere iuuentæ
Tempore, cùm dulces animos noua ſuggerit ætas.
Et cùm iam inualidæ longo ſub pondere uires
Deficerent, nulláque odium manſueſceret arte:
Conſtituit tentare fugam: res una uolentem

Ire

Ire diu tenuit, nimis impatienter amabat.
Error enim communis amor iuuenilibus annis:
Res eſt fortis amor, uiolentia fortior iuit.
Et tales abiens) mihi nanque ſolebat amores
Enarrare ſuos) mœſto dedit ore querelas.
O` uirgo lacrymæ ne tuis ſoluentur ocellis,
Cum te tam charo cernes ab amante relictam?
Vlla´ne diſceſſu duces ſuſpiria noſtro?
Tu´ne mei crudelis eris fortè immemor unquam?
Vſque adeo´ne tuum poterit frigeſcere pectus?
Pectus quod toties tot lumina fletibus implet.
Tu´ne trabes crebros gemitus, & pallida fies?
Cerno oculos, cerno lacrymas, cerno anxia corda
Virginis, heu tantum qua diſsimulare dolorem
Fas erit arte? dolor duplex mea pectora torquet
Illius atque meus: ſed fas mihi flere, quod illi
Non licet. occultus longè magis æſtuat ignis.
Incolumem mihi uos diui ſeruabitis illam.
Vt quando exilio repetam mea rura peracto:
Fiat amor felix ſaltem ſemel ante ſenectam:
Talia pergebat memorans, uoluitque reuerti.
Tantus amor iuuenem, uis tanta furoris agebat.
Sed iam facta fuga, cunctis erat alea nota.
Fronde ſub herculea feſſus mœrore ſedebat:
Ecce puellari uirgo ſtipata corona
Ora, manus, oculos, habitúmque ſimillima Nymphe.
Et tali affata eſt puerum ſermone dolentem.
Chare puer quò tendis iter? ueſtigia uerte.
Neſcis heu neſcis quò te uia ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil inſidiarum
Per campos ratus herboſos, nihil eſſe pericli.

Omnia tuta putas, & quod placet utile credis
More iuuentutis ſtolid e. collectus in orbem
Sæpe latet molli coluber ſub graminis umbra.
Eſt facile incautos offendere, paruulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem,
Nec niſi iam læſus uires intelligit ignis.
Hæc regio intrantes aditu conſueuit amœno
Fallere: delicias offert & gaudia, uerùm
Ingreßis cum triſte nihil ſupereſſe putatur:
Mille parat laqueos, & mille pericula profert.
Trames hic, ut collem greſſu ſuperaueris illum?
Ducit in umbroſam ſyluam, crudele ferarum
Hoſpitium, loca tetra ſitu, caligine opaca.
Quiſquis eo deceptus abit, remeare uetatur.
Et piceis primùm uelatur lumina uittis,
Déinde per omne nemus, dumeta per aſpera tractus
Tranſit in effigiem monſtri, dum uoluere linguam
Atque loqui tentat: mugit dum attollere ſeſe
Credit: humi graditur quadrupes, nec ſuſpicit aſtra.
Ima tenebroſæ uallis locus æquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet undis.
Huc tracti in ſtygios latices altúmque barathrum
Præcipites dantur, rapidáq; uoragine merſi
In ſtyga & æternas erebi rapiuntur in umbras.
Heu quot paſtores iſtis ambagibus acti
Cum gregibus periere ſuis. ego ſedula ſemper
Monſtro iter, hic ad opem uigilo indefeſſa ferendam.
Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinqua
Atria, ſecreti tutam pete littoris oram,
Qua contra Idalios fluctus mihi tollit in altum
Aëra Carmelus uiridi caput arbore cinctum.

Pri-

Primus hic antiquis patribus ſpelea domóſque
Præbuit arboreas, intra nemus ilice denſum.
Ex hoc in ueſtros deducta cacumine montes
Religio uenit, ſicut de fonte perenni
Flumina, & ex uno multi genitore nepotes.
Illius in ſyluis abies ubi plurima ſurgit:
Pinguis ubi Piceæ ſudat liber, & terebinthi,
Innocuum poſtquam feliciter egeris æuum:
Mox tua mutatis ætas renouabitur annis.
In loca te tollam meliora, uirentia ſemper.
Immortalis eris, diuûm comes, ire per aſtra
Inter Hamadryades & Oreades atque Napæas
Flore coronatas caput & redolentibus herbis,
Fas erit, ac ſuper & ſubter cognoſcere cœlos.
Sic effata leues uirgo diſceßit in auras.
Tum ſua iurauit Pollux mutata repentè
Pectora, & extemplò uictum expiraſſe furorem,
Non aliter quàm flamma cadet, ſi ardentibus agris
Effluat, & totas præceps Padus euomat undas.
Sic abiit crudelis amor, qui ſæpe pharetram
In iuuenem dum principiis obſtaret amandi,
Dum tepet ac timidè inſanit, conſumpſerat omnem.
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia uenit.
AL. Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus ultrò
Sunt quibus infenſi ſine cauſa & crimine dij ſint.
GAL. Quod nos in pecudes, in nos id iuris habent dij.
Hoc rus ſcire ſat eſt, ſapiant ſublimius urbes.
Sic docuit rediens aliquando ex urbe ſacerdos
Ianus, & in magno dixit ſibi codice lectum.
AL. Sol cadit, & Baldi uix ſumma cacumina tangit.
Nos quoque iam ſero cum ſole recedere tempus.

Galbula ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum.
Pera leuis,leuis eſt & cantharus,omnia paruus
Ferre labor ſerò,graue manè,ſed utile pondus.
Ipſe pecus ducam,mihi pars eſt illa laboris.

AEGLOGA VIII.

Quæ appellatur Religio.

De religione ruſticorum,

Interlocutores,

CANDIDVS, ET ALPHVS.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit Alphe reuerſo.
Ad ſolitos montes,ubi ros in gramine, & æſtas
Mitior,hæc armenta monet deducere tempus.
ALF. *Aëreos montes & ſumma cacumina longè*
Proſpicio,quid ſint montes (tibi uera fatebor)
Neſcio,ſemper enim campeſtria rura,lacúſq;
Incolui.montanus ager qua fruge redundat?
CAN. *O rude & illepidũ ingeniũ:prope flumina ſemper*
Verſatus fulicæ in morem limoſa per arua,
Sunt ubi ranarum,culicum,pulicum,cimicúmque
Luſtra,inter ſalices,uluas,uiridéſq; papyros:
Irridere audes,& nauci pendere montes
Vnde fluunt amnes?templis ubi tanta locandis
Marmora cæduntur?fulgens ubi naſcitur aurum?
Quæ parit antemnas tellus?medicamen ab herbis
Dic quibus eſt niſi montanis?de uertice Baldi
Sæpe melampodion legi,medicina capellis
Nulla magis præſens.quondam Valſaſinus Aegon

Tradidit

Tradidit hoc, dum uere ſues caſtraret & agnos
Tradidit, & dixit: ſolus medicamen habeto.
Dic ubi caſtaneæ plures? ubi copia maior
Glandis? in excelſis fontes & paſcua uidi
Montibus, artocreas & pingue polenta comedi.
Sunt populi fortes illic, robuſta iuuentus
Lata pedes, calloſa humeros, neruoſa lacertos,
Hiſpida, dura manus, moli indefeſſa ferendæ.
Vallibus ex illis, onera ut nautica curet,
Confluit huc. nullum eſt hominum genus aptius urbi.
Siue uelis caſtrare pecus, ſeu ſcindere phagos,
Siue fimum ferri è ſtabulis, haurire cloacas
Latrinas curare, uiámque aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenio callent & duro robore pollent.
Sed quid opus multis? ſubeunt opus omne, popinis
Inſeruire, focos lignis cumulare, ueríque
Artifici uerſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum uentres ad flumina ferre,
Verrere humū immundam ſcopis, doctiſſima gens eſt.
Quòdque magis miror, ſemper ſub pondere currunt.
Cotibus in duris oriuntur, & ardua uiuunt
Per iuga, cum capreis habitant ſpelæa ferarum.
Adde quòd in cœlum breuis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput uſque ad nubila tollunt:
Nubila tranſcendunt aliqui, puto ſidera tangant.
Eſſe locum memorant ubi ſurgit ab æquore Titan,
Qui (niſi decipiet) contingit uertice lunam.
Et uixiſſe illic hominem, ſed poſtea abactum
Improbitate gulæ, quòd ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſeruaret nulla tonanti.

D 3 Hinc

Hinc diui ſanctiq; patres in montibus altis
Delegere domos tacitas. Carthuſia teſtis,
Carmelus, Garganus, Athos, Laureta, Lauerna,
Et Sina, & Soractis apex, umbroſáque uallis,
Et iuga Nurſini facto ſenis inclyta, & altis
Abietibus turrita caput Camaldula ſanctum.
Cætera prætereo, nec enim ſermonibus iſtis
Omnia complecti ſtatuo. montana frequentant
Culmina Cælicolæ, ſed anas, & mergus, & anſer
Ibis, onocrotalus, milui, fulicáque, paludes.
AL. *Inter montanæ tantos regionis honores*
Cur de meſſe nihil, nihil eſt de palmite dictum?
Hæc tamen humanæ duo ſubſtentacula uitæ.
Maxima, monticolæ ueniunt è rupibus ad nos
Hordea mercatum torui, fuligine tincti,
Setoſi, macie affecti, laceri ac ſituoſi:
Indigenæ oſtendunt quæ ſit natura locorum,
Sed quod montanis de relligionibus, inquis,
Retulit in mentem quæ de Polluce feruntur,
Quæ dea ſi noſti uiſa eſt, quæ Candide nymphæ.
Dic age, nam cœptum certamen inutile nobis.
Vtilior ſermo de relligione tenendus.
CAN. *Galbula qui ſolitus pecudes in paſcua tecum*
Ducere, te ſatis hoc potuit docuiſſe quod optas.
AL. *Plura quidem Polluce ſuper narrata, ſed ipſam*
Nec docuit nympham, nec me quæſiſſe recordor,
Nunc ſubit in mentem, cum religionis oborta
Mentio, & illarum uiſa eſt mihi maxima laudum.
CAN. *Non erat illa dryas, neque libetris, nec oreas.*
Venerat è cœlo superûm regina, tonantis
Mater, anhelanti pacem latura iuuentæ.

Huic

Hinc Thetys,huic alma Ceres famulantur,& ipſe
Aeolus æquoreis uentos qui frenat in antris.
Hanc deus aſtrorum flammas ſuper,atque uolantes
Solis equos,ſupra fulgentem Caßiopeam
Extulit,& ſacram biſſeno ſidere frontem
Cinxit,& adiecit ſubter ueſtigia lunam.
A L. Candide mira canis,nullis paſtoribus unquam
Cognita,quid Thetys?quid fulgens Caßiopea?
Aeolus æquoreis uentos quis frenat in antris?
Qui ſunt ſolis equi?magna atque ignota recenſes.
C A N. Sidera ſunt partim, partim ſunt numina priſca.
Omnia quæ Pollux mihi cum narraſſet,in ædem
Duxit,& iſte ſacer paries,at,omnia monſtrat.
Pictus erat paries ſignis & imagine multa.
Omnia non memini,mens eſt mihi debilis, iſta
Vix tenui,dum ſæpe animo uoluo atque reuoluo.
Sæpe recordari,medicamine fortius omni.
Iſta poteſt nigro depellere nubila cœlo.
Illa poteſt ſiccis fluuios dare frugibus imbres
Cum uolet,iſta nouos duris emittere campis
Cum uolet,emiſſos poterit reſtinguere fontes.
Qui modo ſunt ſteriles & nudi gramine campi:
Si uolet,in pingues poterit conuertere glebas.
Frigida Saturni cum ſidera ſuſcipit atro
Scorpius hoſpitio,non auferet hordea grando,
Nec domus ardebit(nam tunc hæc omnia cœlum
Dicitur iratis in terram effundere ab aſtris)
Si uolet,hæc nobis cuſtodiet omnia uirgo.
Si fauet hæc nobis,complebunt hordea meſſes
Aducietque gregi ſemper fœtura gemellos.
Si pecus infelix erit & ſine uellere:ſolo

Ipſa poteſt nutu dare lac, dare uellera & agnos,
Et curare greges, omnémq; auertere morbum.
Nil opus eſt modò Pana ſequi, nec cætera ruris
Numina, quæ ueteres fruſtra coluiſſe feruntur.
Vidi & circum aram nymphæ pendere capellas,
Plauſtra, boues, & oues, hic Ianni uidimus hircum.
Et memini inſcriptam uerſu hoc legiſſe tabellam:
Votum pro ſaluo Ianus breue reddidit hirco.
Dúmq; ea perlegerem: Pollux hæc carmina ſupplex
Ante aram genibus poſitis in marmore dixit,
O dea quæ ſeruas urbes & rura, precamur
Ne Padus exundet, ne ſtrix nocturna per umbras
Hauriat infantes, nec eant per compita laruæ.
Diua faue agricolis, talpas occide malignam
Aggeribus peſtem gelidis ſata læta pruinis
Quando bruma uenit, conſpergere diua memento,
Ne tineæ erodant anno frumenta ſequenti.
A Boreæ flatu pingues defende mariſcas.
A gruis ore fabas, & ab anſere farra paluſtri.
A ſerpente bôues, à uulpe & fure cohortem.
A brucho erucas, à bruma & grandine uites.
A ui & fraude lupi pecus, à rubigine fruges.
A rabie catulos, à flamma & fulmine uillas.
A murum inſidiis petaſonem, à milite pernas.
A campe & pigris: pigris heu cætera neſcit
Mens oblita ſequi, numerus me in uerba rè duxit
Sæpius, in numerum rediens obliuia forſan
Mente abigam, retrogradior, numerumq; recurro.
A murum inſidiis petaſonem, à milite pernas.
A campe & pigris uirides limacibus hortos.
Alphe uiden' quæ uis numeri? iam cætera cerno.
A tonitru reboante cados, à frigore fœtas,

A' grauibus uitulos œſtris, à gutture porcos
Anginoſo. operas pubes ne ruſtica perdat,
Adſis ô dea, nec lædant examina fuci.
Neu miluum furentur aues, neu uellera ſentes
Succida, neu lappas apprehendat lana ſequentes.
Diua gubernatrix hominum, cuſtodia uatum,
Diua laborantum requies, medicina dolentum,
Et tutela gregum. noſtris precor annue uotis.
Talibus orabat Pollux. ego poſtibus hærens
In baculum pede porrecto recitata notabam:
Altius ac memori condebam ſingula mente.
AL. *Candide Polluci pro ſolicitudine tanta,*
Pro precis officio, pro religione, putáſne
Dandum aliquid nobis? pietate pecu lia creſcunt.
CAN. *Quidni aliquid dãdũ eſt? opus eſt perſoluere crates.*
AL. *Ruſticus es, crates etenim pro gratibus inquis.*
CAN. *Crates & grates paruo diſcrimine diſtant.*
Dandum aliquid, neu bis detur, ſine Paſcha reuerti,
Quando ſacerdotes commiſſa piacula ſoluunt.
AL. *Quid dabimus? uituli grauis eſt iactura. uel agnum.*
Vel leporem. pietas etiam laudabilis anſer.
CAN. *Dona docet tempus, lepores brumalia dona.*
Quando niue hyberna currendi erepta facultas.
Anſer ad autumni finem, nonáſq; calendas
Pertinet, æſtatis coryli, noua poma, racemi
Munera, lactentes hœdi ſunt ueris & agni.
Tunc ſi de cordis aliquem conſpexeris ægrum,
Ac tenuem, qui nec uendi nec uiuere poßit:
(Munus erit ſolenne ſatis) donabimus agnum.
Ipſe mihi cum iam regredi poſt prandia uellem,
Carmina de nymphæ ſolennibus eruta faſtis

Tradidit, & dixit: ſi quando grauabere curis,
Hec cane, pro mentis medicamine carmen habeto.
Quando Molorchæo Titan deſcendit ab aſtro
Pronus, & Aſtrææ iam limina uirginis intrat:
Virgine letetur pubes & cana ſenectus.
Tranſiit ad ſuperos, & olympica regna petiuit.
Ogdoas ut toto iam tertia fluxerit orbe
Feſta dies iterum, natalia uirginis aras
Ignibus illuſtrant. offert noua liba ſacerdos.
Libra redit noctes properans æquare diebus.
Exultat Picenus ager, uehit Adria puppes
Illyricas & Chaonias. cum mercibus adſunt
Thuſci, Vmbri, Veneti, Siculi. Lauretica templa
Cum donis turmatim adeunt, uotiſq; ſolutis
In ſublime iugum leti ad commercia tendunt.
Et cum Theſſalicas curſu breuiore ſagittas
Sol ſubit, & frigent urentibus arua pruinis.
Clauſa gynæcei ſacris penetralibus hauſit
Corde Deum toto, proprios oblita parentes.
Et cum ſemiferi fugiens Chironis ab arcu,
Languet ad hyberni glacialia limina capri:
Induat ornatas & mas & fœmina ueſtes.
Lætitiáq; diem celebrent: quo ſemine ſacro
Coniugis annoſus grauidam pater imbuit aluum.
Illa dies etenim ſanctæ primordia nymphæ
Fecit, & in noſtras uetuit deſcendere ſordes.
Cum uolat imbrifera lampas Phœbea ſub urna
Ad uernos reditura dies, iam proxima ueri.
Ite nurus omnes, ſacros altaribus ignes,
Thura Phocis, faculas manibus date, ducite pompam.
Attulit in templum noua dona puerpera uirgo,

Quan

Quando gregis princeps aurato uellere fulgens
Incipiet Zephyris aperire tepentibus annum,
Et dare maiores luci quàm noctibus horas,
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem,
Et noua miranti referat mandata puellæ.
Feſta dies Thuſcis populos de collibus omnes
Cogit, & Arnicolas uocat ad florentia templa.
Tum quoq; ſed tenui uirgo prius interuallo
Nupſit, & hæc teneris lux eſt celebranda puellis.
Quando ſub extrema cancri teſtudine Phœbus
Voluitur, & reuehit uicina canicula morbos,
Thure piam celebrate diem, redit hoſpita mater
In proprios à matre lares. altaria circum
Primitias Cereris geminæ ſuſpendite matri.
Iſta dedit Pollux, uigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudum caulas, dum nocte ſerena
Militiam cœli, ſparsóſq; examinat ignes.
His quoq; plura dedit, ſed carmina plura referre
Non ſinit extremum deponens ueſpera ſolem.

AEGLOGA IX.

Quæ appellatur Falco.

De Romanæ curiæ moribus, ſeu eiuſdem Eccleſiæ Paſtoribus & pabulis. Interlocutores,

FAVSTVLVS, ET CANDIDVS.

FAV. *Candide quo caſu patriis procul actus ab oris*
Hæc in rura uenis? hic paſcua nulla, nec amnes,
Nec liquidi fontes, nec ouilia rura, nec umbræ.
Et tamen aſsiduos gregis hæc paſcuntur in uſus.

CAN. *Fauſtule me noſter Corydon(qui plurima quõdam*
His armenta locis habuit,magnamq; peculi
Congeriem fecit)pecori me credere adegit
Eſſe ſalutares iſtis in montibus herbas.
At poſtquam ſegnes agros & inertia ſaxa
Vidimus,& ſiccis arentem fontibus undam:
Pœnituit longæq; uiæ,patriæq; relictæ.

FAV. *Poſtquam te incolumem ſaltus te intrare Latinos*
Contigit:antiqui potes hæc mea tecta ſubire
Iure ſodalitij.ſunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca,meæ uix ſufficientia uitæ.
Quicquid id eſt,commune puta.tibi forſitan ulla
Proſpera ſors aderit.fortuna ſimillima uento eſt.
Cariceæ ſuccede caſæ,dum præterit æſtus,
Dum grex in gelidа procumbens ruminat umbra.
Pone pedum,diſcumbe parum,recreabere potu.
Potu opus eſt,potu iſte grauis compeſcitur æſtus.
Pocula prende,fluet melius poſt pocula ſermo.

CAN. *Pocula quis tanta demens æſtate recuſet?*

FAV. *Vina ſitim minuunt,animiq; doloribus obſtant,*
Vina ut amicitias,uires ita corporis augent.

CAN. *Hæc parit ora bonos(ſi patria uina)racemos.*

FAV. *Funde iterum,potare ſemel guſtare.ſecundus*
Colluit os potus,calefacta refrigerat ora
Tertius,arma ſiti bellúmq; indicere quartus
Aggreditur,quintus pugnat,uictoria ſexti eſt,
Septimus(œnophili ſenis hæc doctrina)triumphat.

CAN. *Res eſt conſiliis ſecura fidelibus uti.*
Vtile doctrinis præbere ſenilibus aures.
Victa ſitis,mens ægra manet,curǽq; ſuperſunt,

FAV. *Vt ſedata ſitis,ſic mens ſedabitur ægra,*

Funde

116

Funde merum, bibe, cardiaco medicina dolori hæc.
Vtitur ad curas iſto medicamine Roma.
CAN. *Omne opus atq; labor uult interualla. quieſcat*
Obba parum, contra muſcas impone tabellam.
Non madet imbre dies, nec habet nox humida rorem.
Creſcere nec duris poſſunt in cotibus herbæ.
Importuna fames, labor improbus, aëris ardor,
Conficere gregem macie, uix debile corpus
Spiritus æger agit. uacua cute porrigit oſſa
Clunis, & exilis caua contrahit ilia uenter.
Hic aries qui fronte lupos cornúq; petebat:
Nunc oue debilior, pauidóq; fugacior agno eſt.
Hæc mihi (ſed nimium me ardentia uota ferebant)
Omnia diuino prædixerat omine cornix.
Vix egreſſus eram limen, cùm triſtia portans
Auguria à dextra uenit, tegetiſq; ſiniſtræ
Culmine conſedit, preſſóq; minaciter ore
Vociferans, iter auſpicio prohibebat aperto.
Heu pecus infelix quod lacte & prole ſolebas
Affluere, in noſtris licuit dum paſcere campis.
Gramina dum quæris, ſucci plus perdis eundo
Quàm referas paſtu, ſimul hîc tabeſcimus ambo,
Tu tenui uictu, curis ego uictus amaris.
O' noſtræ regionis opes, ô florida prata,
O' campi uirides, ô paſcua læta, feráxq;
Et nunquam ſine fruge ſôlum, currentia paßim
Flumina per uillas, riui per rura, per hortos.
Hinc pecus, hinc agri pingues. ſub ſydere caneri
Cum tritura ſonat paßim, cum Iulius ardet:
Arua uirent, textæ lento de uimine ſepes
Poma ferunt, redolent ipſis in uepribus herbæ.

O' uem

O nemorum dulces umbræ, molléſq; ſuſurri,
Quos tecum memini gelidis carpſiſſe ſub umbris,
Turturis ad gemitus, ad hirundinis ac Philomelæ
Carmina, cum primis reſonant arbuſta cicadis:
Aura ſtrepens foliis nemorum ueniebat ab euro.
Et baccata ſuper tendebat brachia cornus.
Ipſe ſolo recubans pecudes geſtire uidebam,
Atq; alacres teneris luctari cornibus agnos.
Poſt ſomnos, per gramen humi nunc ore ſupino
Aut flatu implebam calamos, aut uoce canebam.
Pectore nunc prono rutilantia fraga legebam.
FAV. *Viuere tum felix poteras, diciq; beatus.*
Sed bona (quòd nondum fueras expertus acerbam)
Vilis erat tibi, téq; ideo fortuna reliquit.
Quando iterum ueniet (ueniet ſi forſitam unquam)
Sicut capreolis ſurſum nitentibus hærent
Stipitibus uites, ſtringúntq; tenaciter ulmos:
Sic illam tu prende manu, neu deſere prenſam.
It, redit, effigiem mutat, nec imagine conſtat
Par lamiis quas nocte ferunt errare per umbras.
Mobilis ut facies, ita mens deludere gaudens
Quod dederat tollit, penſi nihil, omnia caſu.
Qui nimium metuunt ſapiúntue, repellit & odit.
CAN. *Delicias patrij quoties reminiſcimur agri*
Ferre tot ærumnas animo non poſſumus æquo.
Sed quò mente feror, caſu afflictatus acerbo
Vnde magis crucier? felicia tempora uoluo.
Maius adeſt, florent uites, humileſq; geniſtæ.
Iam ſpicata ſeges, malus iam Punica multò
Flore rubet, redolent ſepes albente ſabuco,
In patria per rura Padi, per paſcua Minti,

Hic

Hic uerò necdum incipiunt pubeſcere montes.
Quod ſi uere ſolum torpet, quid frigora brumæ,
Solſtitiúmq; ſeret gelidis cum terra pruinis
Albicat, & rabido cùm cœlum incanduit æſtu?
Sunt tamen hic armenta quibus cutis uulda, ceruix
Non ſignata iugis, gemino frons ardua cornu,
Luxuriánſq; toris pectus, niſi pabula carpant,
Non erit hæc tanta humectum pinguedine corpus.
FAV. *Hæc armenta, quibus caput à tellure leuatur*
Altius, & cui ſunt longa internodia crurum
Cuncta uorant. herbas primùm, mox ore ſupino
Arboreas frondes, ſummáq; cacumina ſyluæ.
Hoc imbelle pecus quod humi naſcentia tantùm
Gramina decerpit, uacuis ieiunat in aruis.
CAN. *Quid uerbis opus eſt? cunctis animantibus una eſt*
Conditio, ſemper maiora minoribus obſunt.
Agna lupo, mites aquilis ſunt præda columbæ.
Innocuos Delphin uenatur in æquore piſces,
Vnde fit hoc? certè res prodigioſa uidetur.
Hæc loca ſi procul hinc uideas è rupibus altis:
Pingue sôlum & multo ueſtitum gramine dicas.
Quò magis approprias, tantò magis omnia ſordent.
Hoc eſt Roma uiris, auibus quod noctua, trunco
Inſidet, & tanquam uolucrum regina ſuperbis
Nutibus à longe plebem uocat. inſcia fraudis
Turba coit, grandes oculos mirantur & aures
Turpe caput, roſtriq; minacis acumen aduncum.
Dúmq; ſuper uirgulta agili leuitate feruntur
Nunc huc, nunc illuc: aliis ueſtigia filum
Illaqueat, retinent aliâs lita uimina uiſco.
Prædáq; ſunt omnes ueribus torrenda ſalignis.

CAN. *O' bellum hoc, poterit dici nil aptius unquam.*
Sed procul en coluber tortos in puluere greſſus
Flectit, & externis ſitiens ferit aëra linguis.

FAV. *Candide quæ moneo, memori ſub pectore ſerua.*
Quando inter ſyluas graderis, defende galero
Lumina, nanq; rubi prætendunt ſpicula longis
Dentibus, & curuus diſcerpit pallia mucro.
Nec depone pedum, multáq; armare memento
Cote ſinum, ne te ſubitò nouus opprimat hoſtis.
Et perone pedem tegito, ſpineta colubris
Plena, hominum uitæ morſu inſidiantur amaro.
Et nunc longa dies æſtu facit acre uenenum.
Mille lupi, totidem uulpes in uallibus iſtis
Luſtra tenent: & quod dirum ac mirabile dictu eſt,
Ipſe homines (huius tanta eſt uiolentia cœli)
Sæpe lupi effigiem, moreſq; aſſumere uidi,
Inq; ſuum ſæuire gregem, multáq; madere
Cæde ſui pecoris. factum uicinia ridet,
Nec ſcelus exhorret, nec talibus obuiat auſis:
Sæpe etiam miris apparent monſtra figuris,
Quæ tellus affecta malis influxibus ædit.
Sæpe canes tantam in rabiem uertuntur, ut ipſos
Vincant cæde lupos, & qui tutela fuerunt,
Hoſtiles ineunt animos, & ouilia mactant.
Fama eſt Aegyptum coluiſſe animalia quædam,
Et pro numinibus multas habuiſſe ferarum.
Iſta ſuperſtitio minor eſt quàm noſtra. ferarum
Hic aras habet omne genus. contraria certè
Naturæ res atque Deo: qui dicitur olim
Præpoſuiſſe hominem cunctis animantibus unum.
Sæpe etiam morboſa æſtas, & peſtifer annus

Ingruit

Ingruit, & paſsim languens pecus omne per arua
Sternitur, extinctæ dum balat ad ubera matris
Agnus obit, moritur duro ſub pondere taurus.
Nec modus eſt morbo, non eſt medicina ueneno.
Sed uicina domus uicino à limine mortem
Haurit, & aſsiduè ſumunt contagia uires.
Iſtas feras rarò peſtis rapit. utile ſemper
Fert pecus. extinctas caulas epulantur atroci
Dente lupi, noſtráq; fere iactura opuleſcunt.
CAN. *Heu heu quàm præceps miſerum me inſania traxit.*
Credere fallaci grauis eſt dementia famæ.
Romuleos colles, Tyberim, Romanaq; tecta
Audieram, & ſtudio mens eſt accenſa uidendi,
Ducendiq; bonis in tot præſtantibus æuum.
Acceſsi cum parte gregis, tentoria demens
Totum penè larem, cum paſtoralibus armis
Trans iuga ſumma tuli, mulctralia, cymbia, ahena,
Et cacabos, & quo formatur caſeus orbem
Phagineum, impenſam atq; operas amiſimus omnes.
Quid faciam? quò me uertam? ſperata negantur
Pabula, tot caſus, tot ubiq; pericula, cogor
In ueteres remeare caſas, & cœpta fateri
Conſiliis egreſſa malis, iterúmq; per æſtus
Et montana pati longos per ſaxa labores.
Heu pecus infelix, ô læuo ſidere paſtor
Huc aueċte, fuit multo præſtantius iſtud
Ignoraſſe ſolum, patrióq; in limine tutos
Conſumpſiſſe dies, gelidis ſenuiſſe ſub antris.
Atq; Padi circum ripas, Athesiſue per agros.
Aut ubi per uirides campos & paſcua nota
Mintius it, uel qua uitreo natat Abdua curſu

Conſediſſe,gregem pauiſſe ſalubribus herbis.
FAV. *Te tua credulitas,& me mea fallit in horas.*
Vidi ego ſupremæ qui proſperitatis habebant
Culmina,dum laudata petunt,cecidiſſe:nec unquam
Emerſiſſe malis,facit experientia cautos.
Hi prius explorant,& non laudata ſequuntur
Omnia,laude carent quæ ſunt meliora.fuerunt
Non ego quæ famam retinent,ac nomina ſeruant.
Cuncta ſuis pollent uicibus.Luna,Adria,Troia,
Saluia(quas nobis memorabat ſæpius Vmber)
Nomine ſunt ſolo,deleuit cætera tempus.
Si minor eſt patriæ forſan modò gloria noſtræ:
Res tamen eſt melior,laudatæ gloria Romæ
Quanta fit,in toto non eſt qui neſciat orbe.
Fama quidem manet,utilitas antiqua receßit.
Illi priſca quibus maduerunt paſcua fontes,
Nunc humore carent,uenis aqua defuit hauſtis.
Nulla pluit nubes,Tyberis non irrigat agros.
Tempus aqueductus ueteres contriuit & arcus.
Et caſtella ruunt.procul hinc procul ite capellæ.
Hic ieiuna fames,& languida regnat egeſtas.
Hic tamen ut fama eſt,& nos quoque uidimus ipſi,
Paſtor adeſt,quadam ducens ex alite nomen
Lanigeri pecoris diues,ditißimus agri.
Carmine qui priſcos uates atq; Orphea uincat,
Orphea qui traxit ſyluas & ſaxa canendo.
Hic alios omni tantum uirtute Latinos
Exuperat,quantũ Tyberim Padus,Abdua Macram,
Lenta ſalix iuncum,tribulos roſa,populus algam,
Credimus hunc illi ſimilem cui Tityrus olim
Biſſenos fumare dies altaria fecit.

Hic

Hic ouium cuſtos ipſo uigilantior Argo.
Daphnide nec ſolum, ſed eo qui dicitur olim
Admeti pauiſſe greges per Theſſala rura
Doctior, omne pecus ſolymi curare magiſtri
Dignus, & antiquo dignus ſuccedere patri,
Qui fuit Aſſyrij pecoris poſt retia paſtor.
Iſte poteſt ſeruare gregem, depellere morbos,
Humectare ſolum, dare paſcua, ſoluere fontes,
Conciliare Iouem, feres arcere, lupóſq;.
Si fauet iſte: mane. quod ſi negat iſte fauorem:
Candide coge pecus, melioráq; paſcua quære.

AEGLOGA X.

Quæ appellatur Bembus. Quibus, quæ ſalubriora paſcua & pabula ſeu ſtatuta, his paſtorum. Interlocutores,

CANDIDVS, BEMBVS, BATRACHVS, ET MYRMIX.

CAN. *Maxima paſtores agitat diſcordia Bembe,*
Qui Solymos colles, Galilæáq; rura colebāt.
Batrachus hinc, Myrmix illinc certare parati
Iudice te, paucis ſi non audire recuſas.
Et niſi te reuocant maiora negotia, dicent.
Tu pater es uatum, tu ſcis componere lites,
Iurgiáq;, & blandis conuitia tollere uerbis.
Te quoque Pierios fama eſt potaſſe liquores,
Et uidiſſe deas, quibus eſt cuſtodia ſacri
Fontis, & Eurotæ campos, ac Phocidis arua.
Ipſe ubi fronde ſua tibi tempora cinxit Apollo,
Dona dedit, citharam, neruos & eburnea plectra.
BEM. *Dicite quandoquidem tepidos admouit ad ignes*

Nos hyberna dies, dum non ſinit ire per agros
Bruma gregem, flatu boreas dum ſæuit acuto.
Dum riget omne ſolum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent ſub aquis glacialibus amnes.
Otia damnantur quæ nulla negotia tractant.
MYR. Paſtores genus infelix æſtate uagamur
Pro grege ſoliciti, ſed nos cum frigidus imber
Continet in ſtabulis: lites & iurgia ſurgunt.
BA. Qui ueteres audent ritus mutare, ſuoque
Arbitrio, & nullis ducunt ſub legibus æuum.
Hi ſunt ô Myrmix qui bella domeſtica gignunt.
BEM. De ueteri ritu, de conſuetudine patrum,
Rixa igitur nobis? leges moreſque parentum
Batrache dic, dic cur noſtrum ueniſtis in orbem
Ex Phœnice ſolo? nos paſcua uidimus illa.
Vidimus herboſos felici uligine campos.
Vertice Carmeli uitreis uberrimus undis
Fons cadit, & rauco denſum nemus irrigat amne.
Vidimus & Iordanis aquas, ubi maximus olim
Paſtor oues mergens ſcabiem reſecauit auitam.
Amnis hic à Libano ueniens Galilæa per arua
Tranſit, & ampla lacu conſurgit in æquora magno:
Vnda coit rurſum, rurſum mare fundit apertum.
Vrbs ubi Romani de nomine dicta Tyberi.
Vnda coit rurſum, tandem Ierichunte relicta:
Intrat in infames Aſphalti gurgitis undas.
Hinc ſatis eſt nos oram omnem uidiſſe probatum.
Dicite, & hinc tandem ueſtras demergite lites.
MYR. Batrachus audaci ſemper ſeſe ingerit ore,
Et mihi ſe præfert, magno temerarius auſu.
BA. Non ego me ingeſſi, proceſſi, à iudice iuſſus.

BEM. *Pone pedum Myrmix & tu quoq; Batrache, nõ eſt*
Orandum amartis manibus, ſed mentibus æquis
Batrache dic, Myrmix animi compeſce furorem
Interea, ut uenias magis ad reſponſa paratus.
Qui furit inſanit, qui uerò inſanit amaro
Impatiens animo, hoc corda nec ora gubernat.
Quicquid ait uanum eſt, quicquid molitur ineptum.

BA. *Bembe genus noſtrum, generiſque exordia dicam.*
Venimus Aſſyriis, (ut Candidus inquit) ab oris.
Eſt pater Elias nobis, qui ſuſtulit armis
Paſtorum genus omne malum, qui traxit Olympo
Flammigeros ignes, qui aſcendit in æthera curru.

BEM. *Nobile & antiquum genus hoc, & clara propago.*

BA. *Paſtores alij quotquot per rura uagantur*
Omnia, ſunt riua noſtris à fontibus orti.
Nos dedimus leges, paſcendi oſtendimus artem,
Quo magis hi peccant qui cum ſint ordine primi,
Primatum amittunt, ſtudia inconſulta ſequendo:
Nos radix, alij rami, ſed nos quoque rami
A' ueteri radice patrum iam ætate caduci.
Tradidit Elias certam paſtoribus artem,
Qua curare greges, qua noxia pabula ſit eſt
Diſcere, & occultos imbres uentóſque latentes.
Qui ue ſaluteris foret, & qui peſtifer annus
Signa dedit, nihil omiſit quod ouilia tangat.
Sed fons ille fluens Carmelis rupibus altis
Tam nitidus quondam, tam dulci limpidus unda
Tramite mutato, patet id, modò currit in Auſtrum
Sed prius (extat adhuc uetus alueus) ibat ad ortum.
Hi curſus fecere nouos, liquere priores
Quos dederat riuo ueterum prudentia patrum.

MYR. *Quid tibi ſiue nouo currat ſeu tramite priſco,*
Dummodo fœcundis humectet paſcua lymphis?
Et quid de coeli quereris regione? per auſtrum
Solis iter, melior uitis quæ reſpicit Auſtrum:
Et melior legitur Lybycis de collibus una.
BA. *Et melior Taxus, Boream quæ reſpicit. ergo*
In Boream melius poterat decurrere riuus.
Paſtor es, & cura pecoris male ſane relicta;
Sermonem de uite facis. quaſi legibus iiſdem
Grex & uitis eant. nec quod diſcrimen in undis
Gramineq; & uentis noſti, & quam noxius auſter
Si pecori. diſce à Roma ſi noxius auſter.
Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt uellere fuſco?
Cur Clitumnus habet niueas? cur Mantua molli
Lanicio excellit, Veronáq; proxima Manto?
Vnde hec multiplici rerum uariantia forma?
Non aliunde niſi à coelis, à gramine & unda.
BEM. *Candide utrūq; pedū procul hinc (rogo) pone auſter*
Inter eos hodie uideo bellum acre futurum.
Clàm cape, & aufferto, ſubter ſarmenta reconde.
BA. *Bembe mihi tecum ſermo eſt, dum uiximus unà,*
Dum commune pecus nobis fuit, heu mihi quantum
Dedecus, heu quot ſunt pecudes incommoda paſſæ?
Nec merſare gregem fluuio, nec uellera certis
Temporibus (ſicut mos eſt) tondere licebat.
Nudabant ſpineta pecus, nudata ſecabant
Terga rubi. ſcabie cutis aſpera, tabidus humor
Peſtis, & in totum ſerpebant ulcera corpus.
Multum igitur refert pecudes quæ pabula carpant.
Flumina quæ potent, & qua regione morentur.
Dic mihi dic Myrmix, priſcum cur lana colorem

Perdidit? hæc gregibus quidnam noua uellera fecit?
Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Clarum? immutarunt mutati uellera mores.
Bembe ad te redeo, paucis abſoluere nitar.
Sed quo digna omni tua ſit ſententia laude:
Vera loquar. tu iura tenes, ego facta docebo.
Iudicium reddit uerum enarratio uera.
His animaduerſis, ægrè tot damna ferentes
Venimus ad fontem, riuúmque à uertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit, tu prouide Myrmix
Interea nidos auium uel dorcada paruam
Venebare, tuæ quæ dona darentur amatæ.
MYR. *Bembe uides ut aperta in me conuicia torquet?*
Auguror. iſta manu lis eſt non ore agitanda.
Mos mihi non lingua, maledicta refellere dextra.
CAN. *Batrache (ne uerum taceam) linguoſior æquo es.*
Iurgia bilem acuunt, conuicia pectus acerbant.
Non tibi cum puero res eſt, nec homuncio Myrmix.
Res malè tuta uiros lingua irritare proterua.
BA. *Da ueniam Myrmix, amitam proferre uolenti*
Neſcio quis mihi miſit in os malus error amatam.
MYR. *Do ueniam, caue ne rurſum me uoce laceſſas.*
BA. *Alueus excelſa ſaliens de rupe lacunam*
Foderat, & clauſis ripas æquauerat undis.
Gurges erat textu ſyluarum umbroſus opaco.
Denſaq; ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille uenenorum ſpecies in gurgite uidi,
Mille ſecus ripas in opaco margine, mille
Per nemus ad lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu.
Obſtupui, & rapido rediens ad ouilia curſu
Incipio paleas furca uerſare tricorni.

Ecce caput tollit coluber, linguáq; triſulca
Sibilat, inflantur fauces, nepa liuida tendit
Brachia, uentroſus profert ueſtigia buffo.
Vipera per ſtipulam gradiens ſtrepit, ô loca (dixit)
Non pecori tantum, uerum & paſtoribus ipſis
Noxia. mox grege diuiſo de ſedibus illis
Paſcua quæſitum triſtis meliora receſſi.
Pérq; iter antiquum fontis noua flumina duxi.
In campos, ubi prima ſuos aurora colores
Explicat, & croceos Phœbi redeuntis ad ortus.
Hîc mihi fœcundæ pecudes, hîc paſcua læta.
Et ſine labe liquor, dulces ſine crimine lymphæ.
Hæc loca primæui ſunt quæ coluere parentes.
Signa caſæ ſuperant. puteus, carioſáq; ligna
Fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem.
Et focus, & lacera quæ cingitur area ſepe.
MYR. Cura uiris leuibus rerum ſolet eſſe nouarum.
Propterea certè noua paſcua quæris, & amnes
Fingis inauditos, & uis nouus autor haberi.
BA. Cura uiris grauibus rerum ſolet eſſe ſuarum.
Propterea Myrmix nimis à grauitate recedis.
Hæc nouitas, non eſt nouitas, ſed uera uetuſtas.
Relligio & pietas patrum inſtaurata reſurgit.
Quam tua corrupit leuitas, & nota tuorum
Segnities. Igitur ſi quis labentia tecta
Erigat, & ſterilem qui manſueſecerit agrum.
Iudice te damnandus erit? non ponitur arbor
Altera, ſed ueteri inſeritur bona uirgula trunco.
Segne prius lignum noſtro fit fertile cultu.
MYR. Quamuis pingue tuo pecori ſit gramen, & unda
Defæcata, tamen multæ cum matribus agnæ

m. 3 Intereis

Iteriere. lupi & paſtæ meminere uolucres.
BA. *Hæc fateor quæ dira tuæ contagia peſtis*
Accepere, etiam procul aſpicientibus obſunt.
Tantum uirus ineſt, ueſtri uis tanta ueneni.
Propterea magis atq; magis diſcedere ſemper
Eſt animus, patitur pecus hæc incommoda noſtrum
Sola, quòd in uaſtam nondum diſceſsit eremum.
Nec ſatis à uobis procul in deſerta receſsit.
MYR. *Batrache de gregibus mentiris plurima noſtris.*
Certè alienarum tibi cura ſuperflua rerum.
Et temere aſſumis partes cenſoris iniqui.
Cur mihi (qui paſco, cuium pecus) iſta tueri
Non licuit? ſolisne domus mea cognita uobis?
BA. *Aethiopes una quoniam nigredine ſordent,*
Ille color nulli uitio datur, omnibus idem
Vultus, & alterius ſi quis reprenderet ora,
Et ſua damnaret. pecori pecoriſq; magiſtris
Fæx eadem, ſcabies eadem, cutis & color idem.
BEM. *Parcite: iam ſatis eſt lis intellecta, diéſq;*
Inclinata cadit, iam poſt iuga ſumma ruit ſol.
Audite ô magni generis longæua propago:
Lite ſuper ueſtra quæ ſit ſententia noſtra.
MYR. *Batrache me audaci toties ſermone laceſsit.*
BA. *Non ego, ſed non æqua magis te cauſa laceſsit.*
Iudiciúmq; timet ſibi mens male conſcia iuſtum.
CAN. *Quando inimicitias tempus deponere: rurſum*
Veſtra nouas lites uecordia ſuſcitat: ergo
Perpetuis hæc rixa odiis æterna manebit?
Quæ uos debilitas capitis, quæ inſania uexat?
Non pudet his uti tanto ſub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis, odiiſq; ſepultis

Vltima doctiloqui quæ ſit ſententia Bembi.

BEM. *Ferte per antiquos patrum ueſtigia greſſus,*
Et ueteres ſeruate uias. reuocate uagantes
Per ualles & ſaxa greges, per luſtra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

FINIS.

ENVCLEATIO OMNIVM AEGLOGARVM MANTVANI PER TYPOGRAPHVM.

AVT PRODESSE *uolunt, aut oblectare poëtæ. Vt autem utrunque ſimul aſſequi ex hoc poëta ualeas candide Lector: uiſum fuit operæpretium tibi (maxime qui abſq; præceptore lecturus es, adeo enim oblectat ut non modò ſcholaſticos adoleſcentes, uerum etiam ſenes ad perlegendum ſe inuitet ſemel legi cœptus, ſi uel mediocriter Latinã linguam calleant) ueluti ſcopum quendam indicare, in quem niſi oculos fixeris, periculum eſt ne pro commodo incommodum accipias. Is autem eſt, ut quoties in iudicium ſententias uocaueris, in hæc tria perpetuo reſpicias: rei ſubiectum, perſonas loquentes, & poëticum artificium. Subiectum hic eſt ratio ſalubriter paſcendi, quæ ueteribus non modò ethnicis: ſed & religionis ueræ principibus tanta eſt habitaut id muneris ipſimet ſubierunt. ut Abraham, Iſaac, Iacob, Moſes, Dauid, &c. qui ut Ieſu Chriſti animarum ueri paſtoris typum geſſerunt ita quoque paſtoralis digni-*

tas à

tas à pecudum paſtione in hominum translata uidetur. ſicut & corporeæ generationis humanæ, in eam quæ mentis eſt. non tamen damnata figura, ſed ueritate prælata. Quam ob rem conſideres oportet poetam hic non tam irrationalium, quàm rationalium animalium paſtores fingere, pericula quibus paſtores una cum gregibus perire ſolent commemorans, libidinem auaritiam, falſam doctrinam: ac his antidota applicans. Nam contra libidinem in j. ij. iij. Aeglog. deſcriptam, indicat matrimonio utendum, id Fauſti nomine dignans. ſi uerò ducere non datur, nec affectum uincere: tunc officio deſungendum innuit in quarta Iannus gregem paſcens Domini, amiſſo mercenario ueneris cauſa gregem negligente. Hunc uerò affectum abſque peculiari dei dono non ſuperari teſtatur ſeptima Aegloga. Contra auaritiam docet in quinta, eos qui magis abundant diuitiis debere eas illis communicare, qui licet ſcientia & pietate paſtores idonei ſint, nequeunt propter uictus & amictus inopiam officio ſatisfacere. Quando uero ditiorum paſtorum auaritia peruenerit eò: ut non amplius paſcant niſi peſtilenti doctrina, ſed in lupos & feras uerſi, paſtores inferiores una cum gregibus tantum declubant, mactent & deuorent (quod in Romana Eccleſia fieri docet Aegloga nona) tunc ad ſaniorem doctrinam paſtoribus cum grege confugiendum. Contra falſam doctrinam quæ non ita tyrannice, ſed prætextu pietatis irrepit, fert ſententiam diffinitiuam Bembus in decima: quòd relictis nouis doctrinis quæ ſacram Scripturam à uero ſenſu ad falſum (uentri ſeruientem, ſed animæ ut uenena corpori nocentem) torquent ad ſenſum Ieſu Christi & Apoſtolorum eius redeundum. qui per Eliam & filiòs prophetarum carmelicolas intelligi poſſunt. nam Carmelus uix à Nazareth dimidij, à Capernaum

integri

integri diei itinere diſtat, fere monti conterminus à latere meridionali in quo Ieſus Chriſtus doctrinæ ſuæ ſummam tradidit. Hæc de primo. Quo ad ſecundum, conſidera paſtores hic ferè fingi qui non in ludo literario, nec Sacris literis aut concionibus uerſati, ſed ruri nati, & in caulis educati, ſuam religionem tantum ex maiorum relatione & poëtarum fabulis didicerint. ſiue quòd id Bucolicis decorum ſit, ſiue quòd paſtorum illius loci & temporis ruditas notetur: ubi & quàndo gentili ſimulis idololatria ſummum cacumen Alpium occupabat. Hinc eorum aliquot ſermones ethnica impietate ſcatent, & præcipuos ſcopulos quibus non modò uulgus ruſticum, ſed etiam urbanum impingere ſolet, tangunt, aliqua ueriſimilitudine tectos. quibus ſi conſenſu appropinques, periculum eſt ne animæ naufragium facias, præſertim Amyntæ, Cornicis, & etiam Pollucis, & quamuis perſonam autoris gerentis (qui tamen Candidi perſonam induens ſatis candidè loquitur) ſed poëtica conſuetudine purgatus, hic quoque candidus fieri poteſt, de qua nunc.

Poëtæ igitur, ut à fingendo dicuntur, ita his ſicut & pictoribus, Quiduis fingendi ſemper fuit æqua poteſtas. idémque uolunt ſuis figmentis quod ſacri Prophetæ parabolis, nempe à uitiis ad futura ſupplicia æterna trahentibus deterrere, & ad uirtutes ad æterna gaudia ducentes excitare. Vnde etiam uates dicuntur. amandas igitur uirtutes (quæ nos, ut ſunt, Spiritus ſancti dona uocamus) adumbrarunt per formoſas uirgines & nymphas. ut homines ad eas amplectẽdas (quibus nil gratius) proniores eſſent, eáſq; deas huius aut illius uirtutis appellarunt. quo nil aliud intelligendum quàm hoc aut illud Dei donum ab uno eodémq; Spiritu ſancto. Hunc morem poeticum imitatus autor fin

Nos hyberna dies, dum non finit ire per agros
Bruma gregem, flatu boreas dum ſæuit acuto.
Dum riget omne ſolum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent ſub aquis glacialibus amnes.
Otia damnantur quæ nulla negotia tractant.

MYR. *Paſtores genus infelix æſtate uagamur*
Pro grege ſoliciti, ſed nos cum frigidus imber
Continet in ſtabulis: lites & iurgia ſurgunt.

BA. *Qui ueteres audent ritus mutare, ſuoque*
Arbitrio, & nullis ducunt ſub legibus æuum.
Hi ſunt ô Myrmix qui bella domeſtica gignunt.

BEM. *De ueteri ritu, de conſuetudine patrum,*
Rixa igitur nobis? leges moreſque parentum
Batrache dic, die cur noſtrum uenistis in orbem
Ex Phœnice ſolo? nos paſcua uidimus illa.
Vidimus herboſos felici uligine campos.
Vertice Carmeli uitreis uberrimus undis
Fons cadit, & rauco denſum nemus irrigat amne.
Vidimus & Iordanis aquas, ubi maximus olim
Paſtor oues mergens ſcabiem reſecauit auitam.
Amnis hic à Libano ueniens Galilæa per arua
Tranſit, & ampla lacu conſurgit in æquora magno:
Vnda coit rurſum, rurſum mare fundit apertum.
Vrbs ubi Romani de nomine dicta Tyberi.
Vnda coit rurſum, tandem Ierichunte relicta:
Intrat in infames Aſphalti gurgitis undas.
Hinc ſatis eſt nos oram omnem uidiſſe probatum.
Dicite, & hinc tandem ueſtras demergite lites.

MYR. *Batrachus audaci ſemper ſeſe ingerit ore,*
Et mihi ſe præfert, magno temerarius auſu.

BA. *Non ego me ingeſſi, proceſſi, à iudice iuſſus.*

BEM. Pone pedum Myrmix & tu quoq; Batrache, nō eſt
Orandum amartis manibus, ſed mentibus æquis
Batrache dic, Myrmix animi compeſce furorem
Interea, at uenias magis ad reſponſa paratus.
Qui furit inſanit, qui uerò inſanit amaro
Impatiens animo, nec corda nec oris gubernat.
Quicquid ait uanum eſt, quicquid molitur ineptum.
BA. Bembe genus noſtrum, generiſque exordia dicam.
Venimus Aſſyriis, (ut Candidus inquit) ab oris.
Eſt pater Elias nobis, qui ſuſtulit armis
Paſtorum genus omne malum, qui traxit Olympo
Flammigeros ignes, qui aſcendit in æthera curru.
BEM. Nobile & antiquum genus hoc, & clara propago.
BA. Paſtores alij quotquot per rura uagantur
Omnia, ſunt nostris à fontibus orti.
Nos dedimus leges, paſcendi oſtendimus artem,
Quo magis hi peccant qui cum ſint ordine primi
Primatum amittunt, ſtudia inconſulta ſequendo.
Nos radix, alij rami, ſed nos quoque rami
A' ueteri radice patrum non ætate caduci.
Tradidit Elias certam paſtoribus artem,
Qua curare greges, quæ noxia pabula ſit eſt
Diſcere, & occultos imbres uentoſque latentes.
Quiue ſalutaris foret, & qui peſtifer annus
Signa dedit, nihil omiſit quod omnia tangat.
Sed fons ille fluens Carmeli è rupibus altis
Tam nitidus quondam, tam dulci limpidus unda
Tramite mutato, patet id, modò currit in Auſtrum
Sed prius (extat adhuc uetus alueus) ibat ad ortum.
Hi curſus fecere nouos, liquere priores
Quos dederat ritu ueterum prudentia patrum.

Perdidit? hæc gregibus quidnam noua uellera fecit?
Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Clarum? immutarunt mutati uellera mores.
Bembe ad te redeo, paucis abſoluere nitar.
Sed quo digna omni tua ſit ſententia laude:
Vera loquar. tu iura tenes, ego facta docebo.
Iudicium reddit uerum enarratio uera.
His animaduerſis, ægrè tot damna ferentes
Venimus ad fontem, riuúmque à uertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit, tu prouide Myrmix
Interea nidos auium uel dorcada paruam
Venebare, tuæ quæ dona darentur amatæ.
MYR. Bembe uides ut aperta in me conuicia torquet?
Auguror. iſta manu lis eſt non ore agitanda.
Mos mihi non lingua, maledicta refellere dextra.
CAN. Batrache (ne uerum taceam) linguoſior æquo es.
Iurgia bilem acuunt, conuicia pectus acerbant.
Non tibi cum puero res eſt, nec homuncio Myrmix.
Res malè tuta uiros lingua irritare proterua.
BA. Da ueniam Myrmix, amicam proferre uolenti
Neſcio quis mihi miſit in os malus error amatam.
MYR. Do ueniam, caue ne rurſum me uoce laceſſas.
BA. Alueus excelſa ſaliens de rupe lacunam
Foderat, & clauſis ripas æquauerat undis.
Gurges erat textu ſyluarum umbroſus opaco.
Denſaq; ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille uenenorum ſpecies in gurgite uidi,
Mille ſecus ripas in opaco margine, mille
Per nemus ad lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu.
Obſtupui, & rapido rediens ad ouilia curſu
Incipio paleas furca uerſare tricorni.

Ecce caput tollit coluber, linguáq; triſulca
Sibilat, inflantur fauces, nepa liuida tendit
Brachia uentroſus profert ueſtigia buffo.
Vipera per ſtipulam gradiens ſtrepit, ô loca (dixi)
Non pecori tantum, uerum & paſtoribus ipſis
Noxia. mox grege diuiſo de ſedibus illis
Paſcua quæſitum triſtis meliora receſſi.
Pérq; iter antiquum fontis noua flumina duxi.
In campos, ubi prima ſuos aurora colores
Explicat, & croceos Phœbi redeuntis ad ortus.
Hîc mihi fœcundæ pecudes, hîc paſcua læta.
Et ſine labe liquor, dulces ſine crimine lymphæ.
Hæc loca primæui ſunt quæ coluere parentes.
Signa caſæ ſuperant. puteus, carioſáq; ligna
Fixa ſolo, ſeiuncta pedum diſcrimine ſeptem.
Et focus, & lacera quæ cingitur area ſepe.

MYR. Cura uiris leuibus rerum ſolet eſſe nouarum.
Propterea certè noua paſcua quæris, & amnes
Fingis inauditos, & uis nouus autor haberi.

BA. Cura uiris grauibus rerum ſolet eſſe ſuarum.
Propterea Myrmix nimis à grauitate recedis.
Hæc nouitas, non eſt nouitas, ſed uera uetuſtas.
Relligio & pietas patrum inſtaurata reſurgit.
Quam tua corrupit leuitas, & nota tuorum
Segnities. Igitur ſi quis labentia tecta
Erigat, & ſterilem qui manſueſecerit agrum.
Iudice te damnandus erit? non ponitur arbor
Altera, ſed ueteri inſeritur bona uirgula trunco.
Segne prius lignum noſtro fit fertile cultu.

MYR. Quamuis pingue tuo pecori ſit gramen, & unda
Defæcata, tamen multæ cum matribus agnæ

Interie

Iteriere. lupi & paſtæ meminere uolucres.

BA. *Hæc fateor quæ dira tuæ contagia peſtis*
Accepere, etiam procul aſpicientibus obſunt.
Tantum uirus ineſt, ueſtri uis tanta ueneni.
Propterea magis atq; magis diſcedere ſemper
Eſt animus, patitur pecus hæc incommoda noſtrum
Sola, quòd in uaſtam nondum diſceßit eremum.
Nec ſatis à uobis procul in deſerta receßit.

MYR. *Batrache de gregibus mentiris plurima noſtris.*
Certè alienarum tibi cura ſuperflua rerum.
Et temere aſſumis partes cenſoris iniqui.
Cur mihi (qui paſco, cuium pecus) iſta tueri
Non licuit? ſolisne domus mea cognita uobis?

BA. *Aethiopes una quoniam nigredine ſordent,*
Ille color nulli uitio datur, omnibus idem
Vultus, & alterius ſi quis reprenderet ora,
Et ſua damnaret. pecori pecoriſq; magiſtris
Fæx eadem, ſcabies eadem, cutis & color idem.

BEM. *Parcite: iam ſatis eſt lis intellecta, diéſq;*
Inclinata cadit, iam poſt iuga ſumma ruit ſol.
Audite ô magni generis longæua propago:
Lite ſuper ueſtra quæ ſit ſententia noſtra.

MYR. *Batrache me audaci toties ſermone laceßis.*

BA. *Non ego, ſed non æqua magis te cauſa laceßit.*
Iudiciúmq; timet ſibi mens male conſcia iuſtum.

CAN. *Quando inimicitias tempus deponere: rurſum*
Veſtra nouas lites uecordia ſuſcitat: ergo
Perpetuis hæc rixa odiis æterna manebit?
Quæ uos debilitas capitis, quæ inſania uexat?
Non pudet his uti tanto ſub iudice nugis?
Ergo animis audite æquis, odiiſq; ſepultis

Vltima doctiloqui quæ ſit ſententia Bembi.

BEM. *Ferte per antiquos patrum ueſtigia greſſus,*
Et ueteres ſeruate uias. reuocate uagantes
Per ualles & ſaxa greges, per luſtra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

FINIS.

ENVCLEATIO OMNIVM ÆGLOGARVM MANTVANI PER *TYPOGRAPHVM.*

AVT · PRODESSE *uolunt, aut oblectare poëtæ. Vt autem utrunque ſimul aſſequi ex hoc poeta ualeas candide* Lector: *uiſum fuit operæpretium tibi (maxime qui abſq; præceptore lecturus es, adeo enim oblectat ut non modò ſcholaſticos adoleſcentes, uerum etiam ſenes ad perlegendum ſe inuitet ſemel legi cœptus, ſi uel mediocriter Latinã linguam calleant) ueluti ſcopum quendam indicare, in quem niſi oculos fixeris, periculum eſt ne pro commodo incommodum accipias. Is autem eſt, ut quoties in iudicium ſententias uocaueris, in hæc tria perpetuo reſpicias: rei ſubiectum, perſonas loquentes, & poëticum artificium. Subiectum hic eſt ratio ſalubriter paſcendi, quæ ueteribus non modò ethnicis: ſed & religionis ueræ principibus tanta eſt habita: ut id muneris ipſimet ſubierint. ut Abraham, Iſaac, Iacob, Moſes, Dauid, &c. qui ut Ieſu Chriſti animarum ueri paſtoris typum geſſerunt ita quoque paſtoralis dignitas à*

tas à

tas à pecudum paſtione in hominum translata uidetur. ſicut & corporeæ generationis humanæ, in eam quæ mentis eſt. non tamen damnata figura, ſed ueritate prælata. Quam ob rem conſideres oportet poetam hic non tam irrationalium, quàm rationalium animalium paſtores fingere, pericula quibus paſtores una cum gregibus perire ſolent commemorans, libidinem auaritiam, falſam doctrinam. ac his antidota applicans. Nam contra libidinem in i. ij. iij. Aeglog. deſcriptam, indicat matrimonio utendum, id Fauſti nomine dignans. ſi uerò ducere non datur, nec affectum uincere: tunc officio deſungendum innuit in quarta Iannus gregem paſcens Domini, amiſſo mercenario ueneris cauſa gregem negligente. Hunc uerò affectum abſque peculiari dei dono non ſuperari teſtatur ſeptima Aegloga. Contra auaritiam docet in quinta, eos qui magis abundant diuitiis debere ea illis communicare, qui licet ſcientia & pietate paſtores idonei ſint, nequeunt propter uictus & amictus inopiam officio ſatisfacere. Quando uero ditiorum paſtorum auaritia peruenerit eò: ut non amplius paſcant niſi peſtilenti doctrina, ſed in lupos & feras uerſi, paſtores inferiores una cum gregibus tantum declubant. mactent & deuorent (quod in Romana Eccleſia fieri docet Aegloga nona) tunc ad ſaniorem doctrinam paſtoribus cum grege confugiendum. Contra falſam doctrinam quæ non ita tyrannice, ſed prætextu pietatis irrepit, fert ſententiam diffinitiuam Bembus in decima: quòd relictis nouis doctrinis quæ ſacram Scripturam à uero ſenſu ad falſum (uentri ſeruientem, ſed animæ ut uenena corpori nocentem) torquent ad ſenſum Ieſu Chriſti & Apoſtolorum eius redeundum. qui per Eliam & filios prophetarum carmelicolas intelligi poſſunt. nam Carmelus uix à Nazareth dimidij, à Capernaum

integri

integri diei itinere diſtat, fere monti conterminus à latere meredionali in quo Ieſus Chriſtus doctrinæ ſuæ ſummam tradidit. Hæc de primo. Quo ad ſecundum, conſidera paſtores hic ferè fingi qui non in ludo literario, nec Sacris literis aut concionibus uerſati, ſed ruri nati, & in caulis educati, ſuam religionem tantum ex maiorum relatione & poëtarum fabulis didicerint. ſiue quòd id Bucolicis decorum ſit, ſiue quòd paſtorum illius loci & temporis ruditas notetur: ubi & quàndo gentili ſimilis idololatria ſummum cacumen Alpium occupabat. Hinc eorum aliquot ſermones ethnica impietate ſcatent, & præcipuos ſcopulos quibus non modò uulgus ruſticum, ſed etiam urbanum impingere ſolet, tangunt, aliqua uériſimilitudine tectos. quibus ſi conſenſu appropinques, periculum eſt ne animæ naufragium facias, præſertim Amyntæ, Cornicis, & etiam Pollucis, & quanuis perſonam autoris gerentis (qui tamen Candidi perſonam induens ſatis candidè loquitur) ſed poëtica conſuetudine purgatus, hic quoque candidus fieri poteſt, de qua nunc.

Poetæ igitur, ut à fingendo dicuntur, ita his ſicut & pictoribus, Quidvis fingendi ſemper fuit æqua poteſtas. idemque uolunt ſuis figmentis quod ſacri Prophetæ parabolis, nempe à uitiis ad futura ſupplicia æterna trahentibus deterrere, & ad uirtutes ad æterna gaudia ducentes excitare. Vnde etiam uates dicuntur. amandas igitur uirtutes (quæ nos, ut ſunt, Spiritus ſancti dona uocamus) adumbrarunt per formoſas uirgines & nymphas. ut homines ad eas amplectẽdas (quibus nil gratius) proniores eſſent, eáſq; deas huius aut illius uirtutis appellarunt. quo nil aliud intelligendum quàm hoc aut illud Dei donum ab uno eodémq; Spiritu ſancto. Hunc morem poeticum imitatus autor ſua

tor fingit ſe à dea, hoc eſt diuina uirtute ſub nomine uirginis apud Chriſtianos gratioſiſsimæ ab amore perdito liberatum. per quam deam aptiſsime intelligetur ea quæ ſimilia ſimilibus adoleſcentibus loquitur & præſtat Prouerbiorum cap. quinto & ſeptimo. hoc eſt Dei Sapientia ſeu uerbum. cui ſi auſcultaris, obtingent quæ promittit. & feſta eius celebrando, hoc eſt pro, conceptionis, quando uerbum caro factum: aſſumptionis, dum in cœlum aſcendit: uiſitationis, quando ſpiritum miſit, & ceteris beneficiis gratias agendo: uere pius eris. Si uerò tantum in uirtutis figuram reſpexeris, & more Ethnicorum ſignum pro re ſignificata adoraueris: iam ſecũdi decem præceptorum tranſgreſſor eſt, & huius: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerues. Gentes dei uirtutes tribuerunt creaturis in quibus eas uigere uiderunt, & eas ob id in cœlum translatas ac in ſtellas eſſe uerſas putantes, diuinum honorem eis tribuerunt. Si idem facis, cum eis peribis.

35443